

DE DEO CREATORE

O Bohu Stvoriteľovi

(Náuka o stvorení sveta, človeka, anjelov)

DE DEO CREATORE

56. Všetkému, čo existuje mimo Boha, čo do celej substance vznik dal Boh z ničoho. (DE FIDE)
 57. Svet je dielom Božej múdrosti. (SENT.CERTA)
 58. Boh slobodne stvoril svet na základe svojej dobroty. (DE FIDE)
 59. Svet bol stvorený na oslavu Boha. (DE FIDE)
 60. Boh stvoril svet slobodne, bez vonkajšieho donútenia a bez vnútornej nevyhnutnosti a donútenia. (DE FIDE)
 61. Tri Božské osoby sú jedným jediným princípom stvorenia. (DE FIDE)
 62. U Boha bola sloboda aj toho druhu, že mohol stvoriť svet taký, aký je, alebo ho stvoriť iný. (SENT.CERTA)
 63. Boh stvoril svet dobrý. (DE FIDE)
 64. Svet má časový začiatok. (DE FIDE)
 65. Boh stvoril svet úplne sám. (DE FIDE)
 66. Žiadne stvorenie nemôže ako hlavná príčina t.j. na základe vlastnej sily, niečo stvoriť z ničoho. (SENT.COMM.)
 67. Boh udržuje všetko stvorené pri existencii. (DE FIDE)
 68. Boh spoluúčinkuje v každom čine stvorení bezprostredne. (SENT.COMM.)
 69. Boh chráni a riadi svojou prozreteľnosťou všetko stvorené. (DE FIDE)
 70. Boh stvoril svet slobodne podľa istých ideí. (THEOL.CERTA)
 71. Nepoužil k tomu žiadne stvorenie ako nástroj. (DE FIDE) DE DEO ELEVANTE
 72. Prvých ľudí stvoril Boh; a to čo do duše bezprostredne a čo do tela aspoň sprostredkovane. (DE FIDE)
 73. Umiernený evolucionizmus nemožno napadnúť teologickou cenzúrou. (S.COMMUNIOR)
 74. Celé ľudské pokolenie pochádza od Adama a Evy. (SENT.COMM.)
 75. Človek je podstatou, ktorá pozostáva z tela a rozumovej duše (anima rationalis).
 76. Rozumová duša je skrze seba samú podstatnou formou tela. (DE FIDE)
 77. Ľudská duša je duchovná a nesmrteľná. (DE FIDE)
 78. Jednotlivé ľudské duše stvoril Boh z ničoho v tom okamihu, v ktorom boli spojené s telom. (DOCTR.ECCL.)
 79. Prví ľudia boli obdarení posväcujúcou milosťou. (DE FIDE)
 80. Boh stanovil človekovi nadprirodzený cieľ. (DE FIDE)
 81. Bezprostredné videnie Boha a posväcujúca milosť sú úplne nadprirodzené skutočnosti. (DE FIDE)
 82. Prví ľudia pred hriechom boli slobodní od telesnej žiadostivosti. (DE FIDE)
 83. Prví ľudia vlastnili pred hriechom telesnú nesmrteľnosť. (DE FIDE)
 84. Mimoprirodzené dary u prvých ľudí: sloboda od telesnej žiadostivosti, neporušenosť, nesmrteľnosť tela. (DE FIDE)
 85. Mimoprirodzené dary u prvých ľudí: život bez utrpenia, vliate vedomosti. (SENT.COMM.)
 86. Prví ľudia ťažko zhrešili a tým stratili pôvodnú spravodlivosť. (DE FIDE)
 87. Existuje dedičný hriech vo vlastnom zmysle slova t.j.: hriech Adama ako habituálna hriešna vina prechádza na celé ľudské pokolenie. (DE FIDE)
 88. Dedičný hriech nespočíva ani v žiadostivosti, ani v pripočítaní aktuálneho hriechu Adama. (THEOL.CERTA)
 89. Podstata dedičného hriech spočíva v pozbavení milosti, čo spôsobila jedine slobodná vôľa Adama. (SENT.COMM.)
 90. Dedičným hriechom sa stav človeka, v porovnaní s rajským stavom, následkom straty všetkých mimoprirodzených a nadprirodzených darov, čo do duše i tela zhoršil. (DE FIDE)
 91. Kto zomrie poškvrnený len dedičným hriechom, bude potrestaný tým, že bude vylúčený z bezprostredného videnia Boha. (DE FIDE – Pápež Inocent III.)
 92. Kto zomrie poškvrnený len dedičným hriechom, nebude trestaný pozitívnymi trestami, bude požívať prirodzenú blaženosť. (DE FIDE)
- KKC 1261: Na základe 1Tim 2, 4 a Mk 10, 14, Cirkev má nádej, že Boh má spôsob spásy aj pre deti, ktoré zomreli bez krstu. (por. Dokument Medzinárodnej Teologickej Komisie z r. 2007)

Skutočnosť stvorenia sveta Bohom

Prvým a základným, vonkajším aktom Boha je stvorenie. Akt stvorenia je základom a podmienkou všetkých ďalších Božích činov, ktoré vrcholia v odovzdávaní Jeho života rozumovým bytostiam, povolaným žiť s ním večne.

Dogma o skutočnosti stvorenia znie:

“VŠETKÉMU, ČO EXISTUJE MIMO BOHA, ČO DO CELEJ SUBSTANCIE VZNIK DAL BOH Z NIČOHO.” */De fide/*

S odlišnými pohľadmi na Boha, na svet a na vývoj sveta, začali v rôznych kultúrach sveta vznikať viaceré druhy náboženského presvedčenia. Ich základom bolo dualistické vnímanie reality:

*(ukážka - prehľad druhov náboženského presvedčenia...)

Heretické protiklady:

Proti **gnostickému a manichejskému dualizmu** (ktorý hlása večne existujúci dvojité a rovnako silný princíp dobra a zla) a proti **modernému monizmu** (ktorý uznáva večnú existenciu len jediného princípu a to buď večne existujúceho materiálneho sveta (materializmus – Ateizmus) alebo večne existujúceho neosobného Boha (Panteizmus), ktorý je viac menej tiež totožný so svetom,

I. Vatikánsky koncil (r. 1870) prebral učenie 4. Lateránskeho koncilu (r. 1215) o stvorení a vyhlásil:

„Ak by niekto nevyznával, že svet a všetky veci v ňom, duchovné i materiálne čo do celej ich substancie boli vytvorené Bohom, ktorý ich utvoril z ničoho, - anatema sit!“ (- nech je vylúčený zo spoločenstva veriacich). [DS. 3025; DS. 800]

*(formula „**anatema sit!**“ sa vo vyhláseniach II. Vat. koncilu už viac nepoužíva!)

Stvorenie:

Filozoficky a Teologicky sa pod pojmom **stvorenie** rozumie **utvorenie niečoho (vecí) z ničoho: (*productio rei ex nihilo*)**, to znamená:

- ⇒ ani z Boha samého, ani z nejakej už jestvujúcej veci (argument proti panteizmu)
- ⇒ ale nie bez príčiny. Tú má v sebe Boh, on je príčina všetkého stvorenia (proti materializmu)

Definícia Stvorenia podľa Tomáša Akvinského:

Stvorit' znamená uskutočniť nejakú (predtým neexistujúcu) vec, čo do celej jej substancie za **pomoci ničoho**, ani stvoreného, ani nestvoreného. (Porov. *STh* 1, 65, 3)

Božský akt stvorenia:

Božský akt stvorenia v teológii nazývame Actus purus.

Ide o jediný, čistý, dynamický a naveky trvajúci akt Boha.

Z hľadiska dynamiky ho v teológii delíme na:

Primárny (*creatio prima*) - **stvorenie** v pravom slova zmysle - ***ex nihilo***.

Sekundárny (*creatio secundaria*) - **odovzdanie poriadku a života** stvoreným veciam.

Dôkazy o stvorení sveta z ničoho (Sv. Písmo a Ap. Tradícia)

- Nepriamo ich odvádzame z faktu, že:

- vo Sv. Písme, sa jedine Bohu dáva meno **JAHWE** (Ja som / existencia) teda **bytie, existujúce samo v sebe**. Všetko ostatné dostáva svoju existenciu od neho.
- **“Na počiatku stvoril Boh nebo a zem”** (Gn 1,1) - **Na počiatku**, znamená absolútny začiatok, t.j. časový bod, pred ktorým okrem Boha ešte nič nebolo. Nespomína sa tu žiadny substrát z ktorého by Boh bol tvoril...
- V Novom Zákone: „**Na počiatku bolo SLOVO** (...) – **to slovo bol BOH**.” (Jn 1,1)

Cirkevní otcovia (Irenej: *Adv. Haer.* I, 22, 1; II, 10, 4; *Epideixis* I, 1, 4; Tertulián: *Adv.*

Hermogenem 1; *De praescrip.* 13; *Apolog.* 17; Augustín: *De Genesi contra Manichaeos*...) pokladali stvorenie sveta z ničoho, za základnú pravdu kresťanskej viery a obhajovali ju proti pohanskému dualizmu i manicheizmu.

Stvorenie ex nihilo a rozum:

Okrem toho, že stvorenie z ničoho je kresťanskou pravdou, je aj rozumovou pravdou.

Rozum: kozmologický dokazuje dogmu stvorenia ***ex nihilo*** z toho, že veci na svete vznikajú. **Čo vzniká, musí vzniknúť pôsobením niečoho iného, lebo nemá príčinu svojho jestvovania v sebe**. Stvorenie je teda podmienené, **kontingentné** (- **je, ale nemuselo by byť**... Ak však je, potom musí mať kdesi na počiatku prvotnú príčinu, ktorá musí existovať bezpodmienečne – **musí Byť**, sama v sebe, -inak by tu nič nebolo.)

*(Príčinnosť – je tiež jedna z 5 ciest T.Akvinského k poznaniu existencie Boha: -z pohybu stvorenia, z príčinnosti bytia, z náhodilosti stvorenia, zo stupňov dokonalosti bytia, z poriadku stvorenia):

Päť ciest poznania Boha od Tomáša Akvinského: (por. *Theologická summa* I.,2,3)

1. Cesta k poznaniu Boha, odvodená z pohybu:

„Všetko čo sa hýbe, hýbe sa pod vplyvom iného.“

- Boh sa tu javí ako prvý, nehybný hýbateľ (*primum movens immobile*).

2. Cesta z účinnej príčiny; tzv. kauzálny argument; (*causa prima*).

Všetko čo existuje má príčinu svojej existencie. - Boh sa ti javí ako prvá príčina všetkého.

3. Cesta z kontingentnosti (náhodnosti) bytí;

Všetko čo existuje, existuje preto, lebo môže, ale aj nemusí existovať, alebo preto, lebo musí existovať; (Stvorenie je, ale nemuselo by byť... - Ak však je, potom musí mať kdesi na počiatku prvotnú príčinu svojej existencie, ktorá musí existovať bezpodmienečne – sama v sebe, -bez nej by tu nič nebolo.) Boh sa tu javí ako absolútne bytie, ktoré ako jediné existuje nutne. **U neho nie je možné ne-bytie.**
- Jediné čo Boh musí, je existovať!

4. Cesta z dokonalosti bytí; dokonalosť vecí je odstupňovaná;

(kameň – neživé stvorenie, - dokonalejšie je to čo žije – rastliny, - to čo sa pohybuje a rozmnožuje – zvieratá, - to čo dokáže rozmýšľať a rozhodnúť sa (schopnosť sebareflexie) – človek, to čo vidí a pozná Boha – Anjel, ten, kto v plnej miere chápe Boha a všetko – **Boh**)
Absolútne dokonalým bytím - ako príčina každej dokonalosti je Boh, u neho už nie je možné „stupňovanie“.

5. Cesta z poriadku v stvorení; tzv. teologický argument;

-Lebo funkčný poriadok predpokladá inteligentného Stvoriteľa. (vid'. funkčné hodinky)

Božia idea uskutočnená pri stvorení sveta

“Svet je dielom Božej múdrosti.”

/Sentencia certa/

Oproti kresťanskému učeniu o stvorení stojí **materialistická teória náhody***, ktorá tvrdí, že svet sa vyvinul čisto mechanicky z večnej hmoty a tiež **existencionalny nihilizmus**, ktorý hovorí, že svet aj keď existuje, nemá žiaden zmysel ani poriadok...

*(„Jednoducho existujem a nič viac...” - Je to podobné ako tvrdiť, že plne funkčný Boeing 747, alebo farebná laser. Tlačiareň, vznikli úplne náhodou, po výbuchu smetiska...)

Sv. Písmo oproti tomu učí, že **Boh stvoril všetko s múdrosťou**:

V Bohu, pre jeho absolútnu jednoduchosť, je len jediná Idea (myšlienka), tá však v sebe múdro zahŕňa všetku variabilitu stvorených vecí mimo Boha. (Táto skutočnosť sa nazýva: **Pluralita Božej Idey**)

(„Urobme človeka na náš obraz... - ako Muža a ženu ich stvoril... “Gn 1, 26-27)

Božia Idea je večná a nemeniteľná, pretože **je totožná s Božou podstatou**.

Motív a cieľ stvorenia sveta

Motív stvorenia sveta (motív stvoriteľa) - ***Prečo sa Boh vôbec podujal niečo stvoriť?***

“Boh slobodne stvoril svet na základe svojej dobroty.” /De fide/ [DS. 3002; 1333]

- Subjektívnym **motívom** (*finis operantis* – motív stvoriteľa) **pre ktorý Boh svet slobodne stvoril je láska k svojej nekonečnej доброте** (Por.: Sinoda v Colonii 1860).
- Táto láska k dobru, pohla Boha k stvoreniu sveta, aby mu mohol udeliť zo svojej dobroty a tým, aby mohol aj navonok prejavíť svoju Božskú dokonalosť.

I. Vat. koncil (1869-1870) učí:

Boh **nestvoril svet preto, žeby ho potreboval, ale preto, aby mu udeľoval dobrodenia**. Stvorenie Boh uskutočnil najľahostejším rozhodnutím svojej vôle.

***MOTÍV Stvoriteľa** (*finis operantis* - tvoriaceho) \Rightarrow **vyliat' svoju dobrotu.**

Cieľ stvorenia – načo? (Aký je zmysel stvorenia? – Načo má slúžiť?)

“Svet bol stvorený na oslavu Boha.”

/De fide/

Prvotným cieľom stvorenia je vyjavenie Božích dokonalostí na stvorení a z toho vyplývajúca vonkajšia oslava Boha.

Oslavu, ktorú Boh dostáva od stvorení nazývame **“Glória externa”** (vonkajšia oslava).

Druhotným cieľom stvorenia je rozšírenie Božej blaženosti na stvorenie, zvlášť na rozumové bytosti.

***CIEĽ stvorenia** (*finis operis* - tvoreného)

- ↪ Prvotný - **vonkajšia oslava Boha**
- ↪ Druhotný - **účasť stvorenia na Božej добрôte**

Oslavu Bohu dáva:

⇒ Objektívne - **každé stvorenie**, aj diabol, lebo aj on je vonkajším prejavom Božej múdrosti.

- **Dokonalosti stvorení sú obrazom dokonalosti Stvoriteľa** (*gloria objectiva*).

⇒ Subjektívne - **môže dať oslavu Bohu iba anjel a človek**, teda iba slobodné rozumové bytosti.

- **Uvažovanie nad dokonalosťami stvorení** privádza rozumové stvorenia k

poznaniu a uznaniu dokonalostí Stvoriteľa (*gloria formalis - subjectiva*).

Obidva ciele stvorenia sú nerozlučiteľne spojené a nemožno ich oddeľovať.

Námietka Descarta 1:

“Bola by to zavrhnutie hodná sebaláska, keby Boh stvoril svet kvôli vlastnej oslave.”

Odpoveď:

Námietka je neoprávnená, lebo dokonalosť a blaženosť Boha sa dielom stvorenia nedá zväčšiť. * (Celý stvorený svet, neodzrkadľuje iné, ako skutočnú Božiu slávu.)

Trojica a stvorenie

“Tri božské osoby sú jedným jediným princípom stvorenia.” /De fide/ [DS. 1331; 800]

“Syn nemôže sám od seba nič robiť, čo nevidí robiť Otca. Čo tento robí, to rovnako robí aj Syn” (Jn 5, 19)

- Je tu zdôraznené spoločné pôsobenie Otca i Syna, na základe spoločnej, Božskej prirodzenosti. - **Dielo stvorenia je dielom Jediného Boha v troch Božských osobách.** Keďže však **dielo stvorenia** preukazuje istú podobnosť s osobnou vlastnosťou **prvej Božskej osoby** (bezpôvodný pôvodca), dielo stvorenia, čisto z ľudského hľadiska **privlastňujeme zvyčajne Otcovi.**

Cirkevní Otcovia sa o pravde stvorenia, prostredníctvom najsvätejšej Trojice vyjadrujú takto:

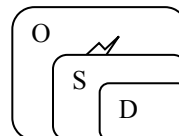
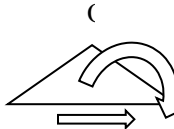
a/ Božia jednota spočíva v jednote prirodzenosti a činnosti Boha

b/ o vonkajšej činnosti Boha Otca platí: Otec ju pôsobí skrze Syna a Ducha Svätého, ako skrze svoju moc a silu.

c/ **grécki Otcovia:** Otec všetko koná skrze Syna v Duchu Svätom.

(Odhladiac od stvoriteľskej činnosti Boha, tu niekde vzniká **problém „filioque“** - rozdiel v chápaní pochádzania Ducha Svätého medzi Katolíckou a Pravoslávnu Cirkvou.)

Podľa Rímsko-katolíckeho učenia: Duch Sv. vychádza z Otca i Syna. (KKC 246)

Podľa Pravoslávneho učenia: Duch Sv. vychádza iba z Otca a skrze Syna len prechádza. (KKC 248)

Sv. Augustín vidí v stvorení trojaký odraz Boha:

↪ nerozumové stvorenia sú **stopou** - Boha

↪ rozumové tvory **obrazom** - Boha

↪ tí čo majú posväcujúcu milosť sú **podobnosťou** – Boha.

1 Francúzky filozof (+1650), výrok: „Cogito, ergo sum.“

Sloboda Božieho stvoriteľského činu

Pri stvorení sveta bol Boh slobodný dvojakým spôsobom. Vlastnil:

1. Libertas contradictionis – sloboda od akéhokoľvek donútenia alebo nevyhnutnosti

“Boh stvoril svet slobodne, bez vonkajšieho donútenia a bez vnútornej nevyhnutnosti a donútenia.” /De fide/

*(K jedeniu – ma môže nútiť niekto zvonku -/vonkajšie donútenie/, inokedy som hladný - /vnútorná nevyhnutnosť/)

Obsahom **Libertas contradictionis** je, že **Boh mal voľbu stvoriť svet, alebo ho nestvoriť**. Pohnútku teda mal (lásky k dobru), **ale nie vnútornú nevyhnutnosť**.

(Lebo ty si stvoril všetky veci, z tvojej vôle boli a sú stvorené... Zjv 4, 11)

Ani z dobroty Boha nemožno odvádzať nutnosť stvorenia, pretože túžba po sebazdieľaní sa zadosťučiní dokonalejším spôsobom skrze večné vnútro-božské pochádzanie Božských osôb.

Ku konečnému zdieľaniu sa navonok **je teda Boh síce svojou dobrotou pohnutý, nie však donútený**.

2. Libertas specificationis – Boh bol tiež slobodný vo výbere z viacerých možností

“U Boha bola sloboda aj tohto druhu, že mohol stvoriť svet taký, aký je, alebo ho stvoriť iný.” /Sentencia certa/

Abelard, Malebranch a Leibniz zastávajú absolútny optimizmus, že **Boh musel stvoriť zo všetkých možných svetov ten najlepší**.

Boh však nepotrebuje pre seba nutne stvoriť ten najlepší svet, pretože tým by sa jeho dokonalosť aj tak nemohla zväčšiť. Keby sa poprela sloboda pri voľbe takého alebo iného sveta (*libertas specificationis*), obmedzila by sa tak jeho všemohúcnosť.

Svet - dobré dielo Boha

Nevlastnenie libertas contrarietatis – Boh nevlastní slobodu voľby medzi dobrom a zlom

“Boh stvoril svet dobrý.”

/De fide/

Vo stvorení niet zlej prirodzenosti, lebo každá prirodzenosť je Božím dielom a teda je dobrou. - **Boh nemohol stvoriť mravne zlý svet, pretože nekonečná svätosť nemôže byť pôvodcom mravného zla, ani hriechu.**

Boh teda nevlastní libertas contrarietatis, - možnosť voľby medzi dobrom a zlom.

*(Pesimizmus tvrdí, že svet je zlý. Absolútny optimizmus tvrdí, že lepší svet už ani nemôže byť. Relatívny optimizmus“ hovorí, že svet je dobrý, ale nie tak, aby nemohol byť lepší.

-Toto tretie tvrdenie je v zhode s kresťanským svetonázorom.)

Časovosť sveta

Dogma o časovom začiatku sveta - (Je svet večný? Alebo má začiatok?)

- Pohanská filozofia a moderný materializmus zastávajú názor, že svet (hmota) je večný.

IV Lateránsky (1215) a I Vatikánsky koncil (1870) učí, že:

“Svet má časový začiatok.” (De fide) [DS. 800, 3002, 951-953 – Eckhartové herézy]

- **Cirkev učí, že svet neexistuje od večnosti, ale, že začal existovať (má teda začiatok).**

- **Sv. Písmo učí jasne, že kedysi svet neexistoval, ale v určitom momente začal existovať:**

Gn 1,1: ***Na počiatku stvoril Boh nebo a zem.***

Jn 17,5, 24: ***A teraz ty, Otče, osláv mňa pri sebe slávou, ktorú som mal u teba skôr, ako bol svet.***

Ef 1,4: ***Ved' v ňom si nás ešte pred stvorením sveta vyvolil, aby sme boli pred jeho tvárou svätí a nepoškvrnení v láske;***

- **Cirkevní Otcovia tiež obhajujú časovosť sveta proti dualistickému bludu o večnosti matérie.**

(por. TAZIANO, Or. ad Graecos 5; IRENEO, Adv. Haer. II, 34, 2; BASILIO, In Hexaem. hom. I, 7.)

- **Súčasná veda, zvlášť atómová fyzika (vznik a skladba atómov; rádioaktívna skúška veku atómov)² a teoretická fyzika (vznik a fungovanie vesmíru), svojimi výskumami tiež potvrdzuje skutočnosť časového začiatku sveta (napr. aj teória tzv. „big – bangu“ ...).**

Možnosť, či nemožnosť stvorenia večného sveta:

V stredoveku vznikla kontroverzná otázka, **či je vôbec mysliteľný svet, ktorý by nemal začiatok?**

T. Akvinský - hovorí: „**Že svet nebol vždy, nevieme rozumom dokázať, prijímame to iba vierou, - z Božieho zjavenia.**“ (Sth. I, 46, 2)

Bonaventúra - tvrdil, že **rozumom sa predsa len dá odhaliť vnútorný rozpor**, totiž ak pripustíme stvorenie „večného sveta“ – ex nihilo (Sent. II, I, p. I, a. I, q. 2.): (Večné predsa nemôže byť to, čo tu nebolo a odrazu tu je!!!)

Aj Cirk. otcovia učia, že **stvorit' niečo bez začiatku, sa nedá...** Iba Boh je večný a večne tvoriaci, **stvorenie má časový začiatok**. - Stvorenie, predtým, než bolo stvorené, **nebolo, -preto stvorenie nie je večné!** -ATANAZ (Contra Arian. or. I, 29.)

Rozum - Stvorenie „večného“ – **meniaceho sa sveta je nemožné lebo so zmenou vzniká aj následnosť a tá vytvára podstatu času. Večný by mohol byť iba nemeniteľný svet.** -Avšak hmota z ktorej je tento náš svet zložený je meniteľná. -**Z toho vieme, že svet nie je večný.**

* (Svet má počiatok v Božej vôli a aktuálne je Božou vôľou udržiavaný.)

² Discorso di Pio XII sulle prove dell'esistenza di Dio alla luce della scienza naturale moderna, in AAS 44, 1952, pp. 52-53.

Nezdeliteľnosť Božej stvoriteľskej moci

1. Stvoriteľská moc Boha je “*potentia incommunicata*” (nezdelená)

Nezdelená moc znamená, že Boh ju má, a mohol by ju snád' aj s niekým zdieľať, avšak On ju s nikým nezdieľa!

“Boh stvoril svet úplne sám.”

/De fide/ [DS. 800]

IV Lateránsky koncil učí, že Trojediný Boh je jediným princípom a stvoriteľom všetkých vecí, viditeľných i neviditeľných.

Sv. Písmo vylučuje inú príčinu stvorenia okrem Boha:

- Iz 44,24: *Toto hovorí Pán... „Ja som Pán, čo som všetko stvoril, nebesá som sám roztiahol, zem som rozprestrel vlastnou mocou.*
- Hebr 3,4: *Lebo každý dom musí niekto postaviť; a ten, kto postavil všetko, je Boh.*
- Jn 1,3: *Všetko povstalo skrze neho a bez neho nepovstalo nič z toho, čo povstalo.*

Proti gnostikom a proti arianom bránili túto pravdu viery o nezdieľaní Božej stvoriteľskej moci aj **Cirk. Otcovia: sv. Irenej a Augustín.**³

*(Teda žiadni veční Eóni, žiadni veční Jing – Jang...)

2. Stvoriteľská moc Boha je “*potentia incommunicabilis*” (nezdeliteľná)

Boh svoju stvoriteľskú moc s nikým stvoreným nezdieľa, pretože:

Božia stvoriteľská moc je stvoreniam nezdeliteľná!!!

*(Ktokoľvek, kto bol stvorený, nie je schopný stvoriť niečo z ničoho)

“Žiadne stvorenie nemôže ako prvotná príčina, na základe svojej vlastnej sily čokoľvek stvoriť z ničoho.”

/Sententia communis/

Stvoriteľský akt si vyžaduje nekonečnú silu stvoriteľa, - sila stvorenia je však konečná, preto **stvorenia nemôžu nič stvoriť (*ex nihilo*)**. (S. th. I, 45, 5.

Sv. Tomáš Akvinský tiež podotýka, že každé stvorenie predpokladá nejaký substrát, už len pre svoju vlastnú existenciu a aktivitu, **preto je nemožné aby nejaké stvorenie spolupracovalo na stvorení z ničoho**, ani ako nástrojová príčina.

*(**Telo** dieťaťa dávajú rodičia zo seba, **dušu** tvorí Boh z ničoho!)

Jakob Frohschammer (Nemecký filozof +1893) tvrdil, že rodičia vlastnia Bohom danú silu, skrze ktorú stvorí svojmu dieťaťu dušu z ničoho. -**To je blud!**

Sv. Atanáz z nezdeliteľnosti stvoriteľskej Božej moci vydedukoval proti Ariánom (ktorí tvrdili, že LOGOS – Kristus bol stvorený z ničoho ako prvý a on potom

3 (por. IRENEO, *Adv. haer.* IV, 20, I; AGOSTINO, *De civ. Dei* XII, 24.)

stvoril z ničoho všetko ostatné...), že ak skrze Logos -Krista, bolo všetko stvorené (Gv. 1, 3), **potom Kristus – Logos, je nestvorený Boh.!**

Udržiavanie a riadenie sveta

Pokoncilová⁴ teológia zhŕňa Božie pôsobenie vo svete do troch dimenzii:

- zachovávanie sveta, (*Conservatio*)
- spolupôsobenie s činnosťou tvorov (*Concursus*),
- uskutočňovanie Božej prozreteľnosti so svetom.

Udržiavanie sveta

I. Vat. koncil učí, že:

“Boh udržiava v existencii všetky stvorené veci.” /De fide/ [DS. 3003]

Ak Boh chce, aby svet existoval, potom musí (dôsledková nutnosť) aktívne vydávať energiu na jeho udržiavanie (*conservatio*).

Je to podobné **ako keď chcem udržať horieť oheň**, musím naň vplývať cez:

CONSERVATIO - Negativa (Keď len chcem aby niečo nezaniklo (vôľa), ale nič pre to neurobím.)

- <u>Pozitiva</u> ⇒ <i>Nepriama</i>
⇒ <i>Priama</i> | - bránim ničivým vplyvom
(dáždnikom chránim oheň)
- pôsobím pozitívne, priamo, aby to tu bolo
(prikladám drevo na oheň) |
|--|--|

Deizmus je svetonázor, ktorý učí, že Stvoriteľ – Boh, po stvorení, ponechal svet sám na seba. - **vieroučný blud!!!**

- **I. Vat. koncil učí, že Boh svojou prozreteľnosťou, aj naďalej udržiava stvorené veci v existencii.** Čiže, chráni stvorenie pred znovu-upadnutím do ničoty - *nihilo* (do stavu pred počiatkom stvorenia). - Ide tu o trvalé príčinné a bezprostredné pôsobenie, ktorým Boh reálne udržiava veci v existencii.

Sv. Tomáš Akvinský učí, že udržiavanie vecí v existencii, nie je nejakým novým Božím aktom, ale súčasťou jeho jediného, neustále pokračujúceho, stvoriteľského aktu!

Dôkaz z prameňov viery

Sv. Písmo dosvedčuje udržiavajúcu činnosť stvoriteľa:

- Mudr 11, 26 Akože by mohlo obstať niečo, keby si to nechcel ty? Ako by sa bolo zachovalo niečo, keby si to nebol ty k jestvotnosti povolal?
- Jn 5, 17 “Môj Otec pracuje doteraz, aj ja pracujem.”
- Hebr 1,3 On (Ježiš) je odlesk jeho slávy a obraz jeho podstaty a udržiava všetko svojím mocným slovom.
- Sk 17,28 Lebo v ňom žijeme, hýbeme sa a sme...

Sloboda anihilácie

⁴ Po Druhom Vatikánskom (r.1962-1965) koncile.

Tak ako Boh slobodne svet stvoril, má naďalej slobodu, že ho môže aj anihilovať – nechať padnúť do ničoty.

(Porov.: 2 Mach 8, 18 *My však dôverujeme vo všemohúceho Boha, ktorý jediným pokynom*

môže zničiť nielen tých, čo proti nám tiahnu, ale aj celý svet.)

Božie zjavenie nás však učí, že **Boh nechce úplné zničenie stvorenia:**

- Mudr 1, 13 *“Pretože Boh nestvoril smrť, neteší sa zo záhuby žijúcich, Ved’ on stvoril všetko pre bytie...”*

- Kaz 3, 14 *Poznal som, že všetko, čo robí Boh, má večnú platnosť; k tomu nemožno už nič pridať, ako ani nie je možné nič odobrať.*

Je v súlade s Božou múdrosťou a dobrotou, udržiavať v existencii stvorenia, ktoré sú obrazom jeho dokonalostí, čím slúžia k jeho oslave.

*(Udržiavanie sveta v existencii je v plnom súlade s prvotným cieľom stvorenia - *finis operis*. - *vonkajšia oslava Boha*. Por. s. 6)

Božie spoluúčinkovanie - Concursus - (spolu- smerovať)

“Boh v každom čine stvorenia bezprostredne spoluúčinkuje.” /Sententia communis/

V tejto veci nemáme žiadne oficiálne, čiže záväzné učenie Cirkvi (dogmu). Iba spoločnú mienku teológov, že: „**Boh s vnútornou účinnosťou podnecuje k pohybu a ku konaniu všetko čo sa vo svete hýbe a koná.**“ „**Ved’ to Boh pôsobí vo vás, že aj chcete, aj konáte, čo sa jemu páči**“ (Flp 2,13), KKC 306 – 308, 2001-2002)

Možnosťou spoluúčinkovania Boha v každom ľudskom čine sa v minulosti zaoberal filozofický smer:

- **Okazionalizmus** - ktorý popiera vlastnú príčinnosť stvorení a vyzdvihuje iba Božiu činnosť.

(Stvorenie - je len využitá možnosť- príležitosť Boha konať. + 1665 Johannes Clauberg)

*(Všetko robí iba Boh, stvorenie sa nijako nepričinuje – ako keď matka tlačí kočík s dieťaťom, to dieťa nijako nepomáha.)

- **Deizmus** - ktorý zase vyzdvihuje iba činnosť stvorení a popiera akýkoľvek vplyv Boha na stvorenie. *(Boh svet iba stvoril a nechal ho tak...)

Spoluúčinkovanie prvotnej príčiny (Boha) s druhotnými príčinami (stvoreniami) sa nazýva *concursus divinus* - (boží súbeh s niečim) a je rozdielne od nadprirodzeného Božieho účinkovania. Tento *concursus* zahŕňa v sebe:

^x

1. **concursus naturalis**-prirodzené spoluúčinkovanie- na rozdiel od nadprirodz. účinkovania Boha skrze milosť posväcujúcu;
2. **concursus fizicus** - na rozdiel od morálneho účinkovania cez radu, príkaz alebo hrozbu;
3. **concursus immediatus** -bezprostredný - na rozdiel od sprostredkovaného spoluúčinkovania, cez zachovávanie prirodzených síl a schopností stvorenia;

4. concursum univerzalis - lebo sa rozprestiera na všetky činnosti všetkých stvorení.

Boh vždy spoluúčinkuje pri akejkol'vek činnosti človeka (utvorenie tela v lone matky, spôsobenie dažďa, zabezpečenie jedla, oblečenia...)

Vnútorý dôvod Božieho spoluúčinkovania pri každej činnosti stvorenia **spočíva v úplnej závislosti stvoreného bytia na Bohu**. – Každé jednotlivé bytie je totiž zapríčinené Bohom – Boh je jeho prvotnou príčinou.

- Sk 17:28 *Lebo v ňom žijeme, hýbeme sa a sme...*

- Mt 5:45 *Ved' on dáva slnku vychádzať nad zlých i dobrých a posiela dážď na spravodlivých i nespravodlivých.*

- Jn 15:5 *..., lebo bezo mňa nemôžete nič urobiť.*

Božie spoluúčinkovanie a hriech

Boh spoluúčinkuje s človekom aj na fyzickom akte hriechu - (cez dobrú schopnosť človeka, ktorá však bola vôľou človeka zneužitá na zlo - pohyb, mysel, reč, zrak...). *(Podobne, majú nechcenú spoluúčasť na hriechu svojho syna aj rodičia,

a to tým dobrým aktom, že ho priviedli na svet.)

- Z teologického hľadiska, **FYZICKÉ ZLO, AKO TAKÉ, SAMO O SEBE ANI NEEXISTUJE**. (Lebo Boh ho nestvoril.) Existuje len ako akcident – vonkajší efekt morálneho zla:

Za mravné pochybenie zodpovedá slobodná vôľa stvorenia, lebo Boh, pre svoju nekonečnú dokonalosť nemôže byť príčinou zlého, ani chybného, morálneho rozhodnutia. (*S th. I, 49, 2; De malo 3, 2.*)

Boh je zodpovedný za existenciu slobody – (schopnosť slobodného rozhodnutia).

Za slobodné rozhodnutia je však zodpovedný už sám človek / anjel.

*(-Iba človek, alebo anjel, (rozumové bytosti) keďže ich stvorená prirodzenosť nemá dokonalé poznanie Božej vôle, je schopný **vedome odmietnuť Božie plány**. Vtedy začína robiť svoje - chybné rozhodnutia, odmietajúce dobré Božie plány. Ich následkom vzniká **morálne zlo** (nedostatok Božieho dobra, ako následok neprijatia dobra). Toto morálne zlo **môže mať následne aj fyzické prejavy**.

Morálne zlo je teda následkom chybného - odmietavého rozhodnutia stvorených, rozumových bytostí. - Odmietnutie dobrých Božích plánov, tvorí podstatu hriechu. **Ak stvorené rozumové bytosti na svojich chybných rozhodnutiach trvajú, ich rozhodnutia začnú naberať aj fyzické prejavy** – Tie potom nazývame **fyzickým zlom** – Násilie, choroby, utrpenie, smrť.)

K úplnosti treba povedať, že **priamou príčinou chybných rozhodnutí stvorených rozumových bytostí** nie je ich nedokonalé poznanie Boha a sveta, ale **pýcha a neposlušnosť voči Bohu**.

Druh a spôsob spoluúčinkovania prvotnej príčiny a druhotných príčin

Spoluúčinkovanie prvotnej príčiny a druhotných príčin nemožno chápať ako mechanické spoluúčinkovanie dvoch síl vedľa seba, ale ako živé a vzájomné spoluúčinkovanie dvoch príčin, ktoré konajú v súlade: jedna v druhej a jedna s druhou. -Takže výsledný efekt činnosti vychádza celý tak z Božskej príčiny (*causa principalis*), ako aj celý zo stvorenej príčiny (*causa instrumentalis*).

-**Stvorenie je vo svojej činnosti podriadené Bohu** nie tak, že by ju Boh svojou činnosťou úplne potlačil, ale tak, že **pôsobenie stvorenia sa zakladá na Božom pôsobení a je ním podporované**. (Porov. AKVINSKÝ, T. *De potentia* I, 4 ad 3.)

Tomisti učia, že:

Boh uvedie slobodnú vôľu z potencie do aktu skrze “*concursum praevius*” (predchádzajúci vplyv) a skrze “*concursum simultaneus*” (spoločné vplývanie) sprevádza činnosť stvorenia počas celého trvania.

☞ *concursum praevius* = **voz roztlačiť**
 ☞ *concursum simultaneus* = **voz tlačiť ďalej**

Molinisti (Luis de Molina 1535 - 1600):

Učia, že bezprostredné spoluúčinkovanie Boha závisí od slobodného rozhodnutia ľudskej vôle. -**Božie spoluúčinkovanie podľa nich začína až v momente, keď stvorená vôľa prejde z potencie do aktu**.

Concursum praevius pripúšťajú iba vtom zmysle, že Boh len morálne ponúka stvorenej vôli svoje spoluúčinkovanie a ak ho slobodná vôľa akceptuje, až potom s ňou začína skutočne spoluúčinkovať. **V plnom slova zmysle pripúšťajú teda iba *concursum simultaneus***.

- **Tomizmus sa teda dôsledne drží príčinnosti Boha a úplnej závislosti stvorenia na Bohu.**
- **Molinisti** veľmi vyzdvihuje slobodnú vôľu človeka, kým podstatná závislosť stvorenia na Bohu sa u nich stáva otáznou...

Božia prozreteľnosť a riadenie sveta

(Providentia et gubernatio di Dio)

Večný Boží plán so svetom a jeho uskutočnenie v čase sa spolu nazýva Božia prozreteľnosť.

(Božia prozreteľnosť v širšom slova zmysle je večný Boží plán so svetom.

V úzkom slova zmysle je to konkrétne uskutočnenie večného Božieho plánu sveta v čase.)

Proti ideológii osudovosti (astrológia alebo fatalizmus – ktoré učia, že všetko je určené, nič nezmeníš), proti názoru **Deizmu** (Boh síce svet stvoril, ale už ho nechal tak) a proti **materializmu** (hmota je večná ..., duchovného Boha niet), I. Vatik. koncil vyhlásil:

“Boh chráni a riadi všetko stvorené svojou prozreteľnosťou”. /De fide/ [DS. 3002, 459]

Sv. Písmo na mnohých miestach svedčí o Božej prozreteľnosti:

- **SZ zvlášť vyzdvihuje starostlivosť Božiu o Izraelský národ**, cez vedenie jednotlivých osobností Izraela: Abrahám, Izák, Jakub, Mojžiš, Tobiaš... (Porov. *Múdr.* 8, 1; 11, 21; 13, 14; 14, 3.)

- **V NZ, Ježiš** v „reči na vrchu blahoslavenstiev“ hovorí o starostlivosti nebeského Otca aj o celé stvorenie (poľné ľalie, vtáky, no zvlášť o rozumné tvory...) Porov. *Mt* 6, 25-34

- **Sv. Lukáš** podobne učí: Bohu sa „*neslúži ľudskými rukami, akoby niečo potreboval, ved' on dáva všetkým život, dych a všetko*“ (*Sk* 17, 25)

- **Sv. Peter** vo svojom prvom liste povzbudzuje: **“Na neho zložte všetky svoje starosti, lebo on sa postará.”** (*1Pt* 5,7)

Cirk. Otcovia (Gregor Nissenský, Ján Zlatoustý, Augustín) tiež obhajujú Božiu prozreteľnosť oproti pohanskému **fatalizmu a astrológii** a proti manichejskému **dualizmu**.

Sv. Tomáš Akvinský vyvodzuje Božiu prozreteľnosť z poriadku a z cieľovosti (finalita) ktorú pozorujeme vo svete.

Keďže svet je stvorený podľa Božskej ideí, aj samotná idea poriadku a smerovania stvorených vecí k svojmu cieľu, musí existovať od večnosti v Božej mysli.

(Porov. *Sth.* I, 22, 1)

Všeobecnosť Božej prozreteľnosti nad všetkým, zdôvodňuje T. Akvinský zo všeobecnej príčinnosti Boha ako prvého hýbateľa: Boh je prvotná príčina všetkého bytia, (a Boh nič netvorí bezcieľne) preto každé stvorené bytie, ktoré smeruje k svojmu cieľu je objektom Božej prozreteľnosti. (Porov. *Sth.* I, 22, 2)

Delenie (aspekty) Božej prozreteľnosti

Podľa objektu a stupňa starostlivosti rozoznávame Božiu prozreteľnosť:

Všeobecnú - keďže sa rozprestiera sa **na všetky**, aj nerozumové stvorenia;

Zvláštnu - nakoľko sa rozprestiera na **všetky rozumové stvorenia**, **aj na hriešnikov** (hriešnosť jedných je druhým na poučenie...);

Najzvláštniejšiu – v ktorej Boh špecifickým spôsobom, ale nie bez ich súhlasu, obdarúva predurčených - **vyvolených** (Mojžiš, sv. Ján Krstiteľ, Panna Mária, sv. Jozef,...).

Podľa spôsobu uskutočňovania večného Božieho plánu delíme B. prozreteľnosť na :

Sprostredkovanú - pri nej si Boh posluží stvorenými príčinami (svätopisci, zapísané sv. Písmo, modlitba za druhých...)

Bezprostrednú - uskutočňuje ju sám Boh (zjavenie Desatora, vtelenie Božieho Syna)

Podľa spôsobu Božieho účinkovania je B. prozreteľnosť:

Riadna - ak Boh účinkuje zvyčajným spôsobom (striedanie nocí a dní, dážď, sneh...)

Mimoriadna - keď Boh zasahuje mimoriadnym spôsobom (to sú zázraky, inšpirácia, neomylné rozhodnutia Cirkvi...)

Vlastnosti Božej prozreteľnosti

a) Neomylná istota

Boží plán sa uskutočňuje s neomylnou istotou, takže nič sa neuskutoční proti Božej prozreteľnosti, alebo nezávisle od nej. Do Božej prozreteľnosti je zahrnutý aj hriech, čiže odpor proti Božej vôli. (Boh aj z neho vo svojej prozreteľnosti dokáže vyťažiť dobro.)

Pretože Boh je prvotnou príčinou všetkého, nič sa nedeje, čo by Boh nevedel, nechcel, alebo aspoň dovolil... **U neho neexistuje náhoda.** (*Sth.* I, 22, 2 ad 1.)

b) Nemeniteľnosť

Boží plán, ktorý je jediným uskutočnením plurality božej idej, je kvôli absolútnej nemeniteľnosti Boha nemeniteľný.

To však nie je dôvod neužitočnosti prosebnej modlitby, naopak, **Prosebná modlitba je súčasťou Božieho plánu ako sekundárna príčina mnohých vecí vo svete.** (Porov. *S.c.G.* III, 95.)

*(Cez riekú sa dá prejsť tak, že ju prebrodím [sám a s námahou], ale lepšie je urobiť cez ňu most a pomôcť tak aj mnohým ľuďom za mnou... [námaha + prosba Boha o radu a o rozvinutie potrebných schopností...])

- **Origenes** vo svojej knihe **O modlitbe** učí, že modlitba veriacich je „matkou a otcom“ toho čo sa vo svete udeje.

Božia prozreteľnosť a zlo

Zlo (odmietnutie Božieho poriadku) **spôsobuje v živote človeka a vo svete chaos a neporiadok.**

Vedomie a prijatie Božej prozreteľnosti prináša človeku vnútorný pokoj, aj napriek rôznym vonkajším znepokojujúcim vplyvom... -Príkladom v tom je nám Ježiš v Getsemani (Mt 26, 39) a povzbudením sú nám slova žalmu 23 o dobrom pastierovi:

*„...I keby som mal ísť tmavou dolinou,
nebudem sa báť zlého, lebo ty si so mnou.
Tvoj prút a tvoja palica, tie sú mi útechou.“*

*(Prútom pastier stádo usmerňuje – vychováva, palicou ho pastier obraňuje.)

V nekonečnej Láske a prozreteľnosti Božej nachádza všetko svoje miesto,

- aj bolesť (poučný následok hriechu),
- aj vina (Vo Veľkonočnom Exultete spievame: „Ó šťastná vina...“ - Keby totiž Adam nebol z hrešil, neboli by sme povýšení do stavu adoptívnych Božích detí.)

Fyzické zlo - Boh s ním vo svojej prozreteľnosti ráta a po spáchaní dedičného hriechu (ktorý možnosť fyzického zla aktivoval) ho nepriamo aj chce, nie však ako cieľ (samo o sebe), ale len ako prostriedok, k dosiahnutiu väčšieho dobra.

*(zemetrasenia, prírodné katastrofy – pre udržanie zeme obývateľnou, bolesť – aby človek skúsenosťou spoznal, ako ubližuje hriech, námaha - („*V pote svojej tváre budeš jesť svoj chlieb, kým sa nevrátiš do zeme*“ - Keď sa totiž človek prieči Božím plánom, - príroda sa prieči človeku.“), smrť človeka – aby si uvedomoval, že bez Boha je len prach...

Mravné zlo - Boh ho nechce ani ako cieľ, ani ako prostriedok, ale vo svojej prozreteľnosti ho pripúšťa, lebo rešpektuje slobodu svojho stvorenia a On jediný vie aj z mravného zla stvorenia, „tajomným spôsobom vyvodit' dobro“:

„Anjeli a ľudia, rozumové a slobodné tvory, majú smerovať k svojmu poslednému cieľu **slobodnou voľbou a uprednostňujúcou láskou**. Preto môžu zísť zo správnej cesty. A v skutočnosti zhrešili. Tak vstúpilo do sveta **morálne zlo**, neporovnateľne horšie ako zlo fyzické. **Boh nie je nijako, ani priamo, ani nepriamo, príčinou morálneho zla**. Pripúšťa ho však, lebo rešpektuje slobodu svojho stvorenia a vie zo aj zla tajomným spôsobom vyvodit' dobro: „Lebo všemohúci **Boh**... keďže je nanajvýš dobrý, **by nikdy nedopustil, aby v jeho dielach bolo niečo zlé, keby nebol až taký mocný a dobrý, že by neurobil dobré aj zo zla.**“

(Porov. KKC 311)

Božie stvoriteľské dielo

(Teológia stvorenia)

Katolícka viera nás učí, že:

Dielo stvorenia je komplex bytí, ktoré vyšli zo všemohúcej Božej ruky.

Patria tu:

- **materiálne, živé i neživé stvorenia**, kamene, rastliny, zvieratá...)
- **materiálno - duchovné bytosti** (človek – telo/duša)
- **čisto duchovné bytosti** (anjeli)

Týmto troma druhmi stvoreného bytia sa vo svetle Zjavenia zaoberá:
kresťanská **kozmológia**, kresťanská **antropológia** a kresťanská **angelológia**.

1. Kresťanská Kozmológia

(Zaoberá sa pôvodom a fungovaním materiálneho sveta)

Základný princíp:

Je rozdiel medzi obrazom o svete, ktorý sa časom mení a názorom na svet (svetonázor), ktorý by sa často meniť nemal!!!

OBRAZ O SVETE (čo o svete vieme)

Mení sa pokrokom vied.

Vyjadruje moju dočasnú predstavu
o svete, o tom, ako svet vyzerá...

(Je svet guľa?, doska?, je statický,
dynamický, usporiadaný, chaotický?)

SVETONÁZOR (ako na svet hľadáme)

Pokrokom vied sa nemení.

Svetonázorové otázky sú:

odkiaľ svet je, kam speje, aký ma zmysel?

Svetonázor hľadá posledné
zdôvodnenie všetkého.

Kresťania preberajú Mojžišov

svetonázor, ale nie jeho obraz o svete.

Aby sme dokázali prekonať zdanlivý rozpor medzi poznatkami prírodných vied
a biblickým rozprávaním o stvorení sveta, Tomáš Aquinský rozlišuje medzi tým,

- **čo je v Písme inšpirované priamo “per se”**

(čo nám chce Boh zjaviť - zjavená pravda: *Svet stvoril Boh z ničoho; človeka stvoril Boh!*)

- **a tým čo je inšpirované nepriamo “per accidens.”**

(Skrze čo nám Boh pravdu zjavil – forma zjavenia: *cez dejinné udalosti, cez jazykové*
vyjadrenia autorovej doby,

antropomorfistické opisy spôsobu stvorenia...)

(Sent. II, d. 12, q. I, a. 2)

Pri výklade Písma si teda treba starostlivo všímať, čo je obsahom výpovede a čo je formou výpovede.

Podľa Tomáša Akvinského sa Inšpirácia „per se“ vzťahuje len na **náboženské a mravné pravdy**.

Profánne údaje - vedecké a historické fakty, nie sú inšpirované „per se“, len „per accidens“, nakoľko sa len vzťahujú k zjaveným pravdám.

Avšak aj to čo je inšpirované „per accidens“ je Božím slovom a teda -zbavené omylov. [DS. 3898]

*(Cirkev nás v encyklike *Humani Generis* učí, že: **Aj forma je dôležitá!**

- Ak veríme tomu čo Boh povedal, mali by sme rešpektovať aj to ako to povedal) - **Je tu však možný slobodnejší výklad**, pretože aj svätopisci sa o všeobecných dobových údajoch vyjadrovali nie prísne vedecky, ale len v kontexte kultúry a reči ich doby.

Magistérium Cirkvi nevydáva rozhodnutia v otázkach týkajúcich sa profánnych vied, obmedzuje sa len na odvrátenie omylov, ktoré ohrozujú vieru.

Dôvod:

Ak je akcident spojený s náboženskou podstatou a ja napadnem akcident, škodím aj podstate.

*(Ak bijem po reverende, ktorú má oblečenú Fero, bolí to Fera.

Ak ja poviem, že človek určite vznikol postupným vývojom z neživej hmoty a potom to neviem dlhé roky dokázať, a už vôbec nie opakovane overiť, tak je namieste povedať: „Mýlil som sa, musím hľadať pravdu ďalej...“ a nie začať to všade vyučovať, ako dokázaný fakt. Ak s tým neprestanem, tak tu neponúkam ľuďom žiadnu vedu, ani len vedeckú teóriu, ale novú vieru, aj to takú, ktorú som si sám vymyslel. Viera založená na vlastnej myšlienke, nepodloženej dôkazmi, alebo Božím zjavením, sa vo svete filozofie nazýva Ideológia. Nuž keď sa ľuďom pod zásterkou vedy predkladá číra ideológia, tu Cirkev nemôže mlčať, ale jednoducho musí brániť ľudí pred klamstvom.)

I. Vatikánsky koncil učí, že:

Prirodzené rozumové poznanie a nadprirodzené poznanie viery má ten istý prameň = Boha, preto medzi skutočným poznávaním reality prostredníctvom profánnych vied a Božím slovom nemôže byť protirečenie. [DS. 3017]

Zhrnutie zásad interpretácie Sv. Písma

Pri interpretácii sv. Písma sa musí dobre rozlišovať, **čo je obsahom zjavenia** (zjavená pravda) a **aká je forma zjavenia** (literárne druhy v dobovom kontexte). K správne odhaleniu úmyslu svätopiscov sa musí brať ohľad na správne rozlišovanie literárnych druhov, lebo **inak sú zjavené pravdy podávané v dejepisných, inak v poučných a inak v prorockých, či poetických knihách**.⁵ Tiež sa musí zohľadňovať bežný spôsob vyjadrovania a rozprávania v dobe v ktorej svätopisec žil. Sv. Písmo sa musí vykladať v tom Duchu, z vnuknutia ktorého bolo napísané, aby sa výkladom jednej

⁵ **Biblické literárne druhy (žánre):**

Klasická, moderná, grécko –latinská klasifikácia literárnych druhov, rozoznáva v Biblických textoch:

Rozprávania, proroctvá, múdroslovia, kroniky, rodokmene, poéziu, apokalyptické reči, náreky.

Prvých 11 kap. Knihy Gen. sa však vymyká tomuto klasifikovaniu. (Tieto kapitoly tak tvoria samostatný druh a umožňujú viaceré interpretácie.)

časti nenarušila jednota celého Písma (analógia Písma). **Konečný výklad písma je podriadený učeniu Cirkvi**, ktorá má od Boha poslanie a poverenie verne zachovávať a ohlasovať Božie slovo (por. Vat. II, Cost. *Dei Verbum*, n. 12.)

Zásady biblického rozprávania o stvorení

Rozhodnutia Pápežskej biblickej komisie (30.6.1909)

1. **Prvé 3 kapitoly knihy Genezis, obsahujú správy o skutočných udalostiach.** (Že Boh skutočne stvoril svet ako životný priestor pre človeka, že stvoril i samotného človeka a že mu zveril starostlivosť o svet.) Chce sa tým povedať, **že to nie sú mýty, ani čisté alegórie, ani legendy.** [DS. 3513; 3898]
(Ani Mojžiš, ani Machabejci, ani Apoštoli, totiž nezomierali za legendy ale za pravdu, zjavenú Bohom, - apoštoli za Krista – vtelené Božie slovo!).
2. **Skutočností, ktoré tvoria základy kresť. viery treba vykladať doslovne, v historickom zmysle.** sú to napr.: stvorení všetkých vecí Bohom na začiatku času + jedinečné (*peculiaris*) stvorenie skutočného človeka. [DS. 3514]
3. **Jednotlivé slová a vety prvých 3 kap. Gn, najmä tie, ktorým Cirkevný otcovia pripisovali rôzny význam, možno vykladať podľa vlastného úsudku za predpokladu,** že sa zachová analógia viery⁶ a konečné chápanie sa vždy podriadi rozhodnutiu Cirkvi. [DS. 3515-3516]
4. **Na kapitoly Sv. Písma o stvorení, nemožno hľadiť prísne vedecky, lebo Svätopisec nemal v úmysle predkladať veci s prírodovedeckou presnosťou,** ale sprostredkoval zjavené pravdy ľudovým, tej dobe primeraným spôsobom. Čiže rečou jemu vlastnou, nie vedeckou. [DS. 3518]
5. Slovo **“deň” netreba chápať v zmysle 24 hodín,** ale ako dlhšie časové obdobie. [DS. 3519]

*(Např.: Slnko a hviezdy sú v Gn, až dielom 4. dňa (časovej etapy stvorenia)⁷. Ale keď ešte nebolo na oblohe slnko, podľa ktorého meriame dĺžku bežného dňa dnes, ani hviezda „zornica“⁸, podľa ktorej merali dĺžku dňa židia, **potom ani dĺžka oného stvoriteľského dňa nemusela znamenať 24 hodín...** Dielom prvého dňa stvorenia je svetlo - Podstatou svetla je elektromagnetické vlnenie, rôznej vlnovej dĺžky. Viditeľné svetlo je **elektromagnetické vlnenie, ktoré má vo vákuu vlnovú dĺžku od 390 nm do 770 nm. Či bol zdroj tohto svetla tzv. „Big Bang“, alebo nejaký iný jav, to zatiaľ nevieme.**“)

Pápežská biblická komisia (16.1.1948)

⁶ Pod „analógiu viery“ rozumieme spojitosť právd viery navzájom a v celom pláne Zjavenia. (KKC 114, 3.); por. DV 12; *Enchiridion Biblicum* 1611 – 1615.

⁷ Gn 1:14 *Tu Boh povedal: „Bud'te svetlá na nebeskej oblohe na oddel'ovanie dňa od noci! A bud'te na znamenie pre obdobia, dni a roky!*

⁸ (Venuša - pre Hebrejov bola žiarivou hviezdou (Helel). Nazývali ju ráno *Ayelet haShachar* (hviezda svitania) a večer *Kochav haErev* (večerná hviezda); Peter Begeni, *Hviezdny Tulák, Túlanie sa mytológiou a prvotnými objavmi planét*, 2010 s. 11)

Prvých 11 kap. Knihy Gen. sa vymyká modernému, klasickému grécko –latinskému klasifikovaniu literárnych druhov. Vedecky sa zatiaľ nedá potvrdiť, ale ani vyvrátiť historickosť tvrdení v týchto kapitolách knihy Gn. [DS. 3862]

Inšpirácia a pravda Sv. Písma

(Dokument Pápežskej biblickej komisie z 22. 2. 2014, bod 67.)

1. **Prvé stránky biblie, ktoré rozprávajú o stvorení dosvedčujú vieru izraelského ľudu v Boha, ktorý je počiatkom a zavŕšením všetkého.**
2. **Keďže sa tu jedna len o rozprávanie (ide teda o naratívnu formu podávania tejto viery, nie o vedeckú štúdiu), nenaznačuje sa v ňom ako presne bol stvorený svet a človek, ale hovorí skôr o Bohu ako o Stvoriteľovi a o jeho vzťahu k stvoreniu a k stvoreniam. Hľadiet' na tieto starobylé texty ako na vedeckú štúdiu o stvorení sveta je nevedecké⁹. To čo podáva kniha Genezis je predovšetkým informácia, že svet je dielo stvorené Bohom.**
3. **Prvé rozprávanie o stvorení (Gen 1,1–2,4a) neopisuje ako sa svet stal svetom, ale prečo? Aký je cieľ toho, že svet je taký, aký je (vyzerá tak ako vyzerá)? Poetickým spôsobom, preberajúc obrazové zmýšľanie svojej doby, autor knihy Genezis ukazuje, že Boh je pôvodcom vesmíru i človeka. Boh o ktorom hovorí kniha Gn, nadväzuje vzťah so svojim stvorením. Jeho vzťahná stvoriteľská láska sa najviac prejavila v tom, že stvoril človeka na svoj obraz a zveril mu úlohu starať sa o stvorenie. Človek sa tak v rozprávaní knihy Gn stáva vrcholným dielom božieho stvorenia.**
4. **Prvým dielom Božím je podľa tohto rozprávania čas. Kniha Genezis nám však nepodáva opis čo presne tento „čas“ je. Rozvrhnutím diel stvorenia do 6 dní sa nechce vedecky presne povedať, že svet nadobudol svoju formu skutočne za 6 dní, kým v 7 deň Boh odpočíval. Chce sa tu povedať, že v stvorení existuje určitý poriadok a finalita (účel, cieľovosť). Človek sa má vložiť do tohto poriadku a v tomto časovom priestore – od práce až po odpočinok, spoznať seba samého ako stvorenie, ktoré za svoju existenciu vd'ací Bohu.**
5. **Cez jednotlivé diela stvorenia sa naznačuje čo je to stvorenie a aký je jeho cieľ. Celé rozprávanie je orientované na človeka. Takto sa toto biblické rozprávanie nesnaží podať fyzikálnu definíciu priestoru (priestor - je novodobý pojem), ale vykresľuje ho ako „životný priestor“ človeka a tak poukazuje na jeho zmysel. *(To čo Boh stvoril, chápe kniha Gn, ako životné prostredie, do ktorého Boh vkladá človeka ako svoje vrcholné dielo.) - Úloha „vládnuť zemi“ (Gen 1,28), je metafora, ktorá vyjadruje zodpovednosť človeka za tento životný priestor, ktorý je vymedzený pre neho, pre zvieratá i pre rastliny.**

⁹ Vedecky potvrdiť sa dá skôr opak, že je to starobilé – dejinno-mravno-poučné dielo, ktoré naratívnu formou (rozprávaním) odhaľuje ľuďom pôvod a zmysel celého stvorenia, ako dômyselného diela, ktoré celé vyšlo z Božej ruky, Boh nad ním bdie (stará sa oň) a ktoré má sebapoznávaním samo dospieť k dokonalosti Božej dobroty.

6. **Dva texty o pôvode**, (Gen 1,1–2,4a; Gen 2,4b-25) **sa snažia** (používajúc odlišné obrazy) **odovzdať tú istú pravdu: Stvorený svet je božím darom, ktorý má za cieľ dobro človeka** (por.: Gen 2,18). **V takomto vzťahu teda stojí ľudstvo voči Bohu a tento originálny dar má pohýňať človeka minimálne ku vd'ačnosti voči Bohu.**

Biblický hexaemeron (*šesť biblických dní*)

Vysvetlenie šesťdňového diela

6 stvoriteľských dní treba chápať ako istý druh antropomorfizmu. -(Prisúdenie pozemsko- ľudských vlastností božským veciam). Svätopisec (Hagiograf) si poslužil predvedeckým obrazom o svete vtedajších čias. Cieľom tohto literárneho prenesenia bolo pravdepodobne podľa príkladu Boha zdôvodniť trvanie pracovného týždňa a sobotný pokoj. (por Ex 20, 8-11)

Na vysvetlenie bibl. hexaemeronu vznikli **viaceré teórie**, ktoré sa dajú zhrnúť **do dvoch skupín:**

- a) Prvá skupina teórii (**tzv. realistické teórie**) vidí v Gn 1, historickú správu o trvaní a o následnosti diel stvorenia. 6 dní stvorenia je tu chápaných ako 6 jednotlivých období stvorenia. **(V dĺžke trvania týchto období sa autori rôznia –** Niektorí pripúšťajú 6 dní, niektorí 6 rokov, iní hovoria o 6 štádiách vývoja vesmíru a zeme).
- b) Druhá skupina (tzv. **idealistické teórie**) **sa zrieka historickosti**, aby sa vyhla konfliktu s prírodnými vedami a hovorí, že **idea šiestich dní stvorenia skrsla len v hlave svätopisca** *(bez inšpirácie Bohom). Tu patrí, napr. aj *alegorizmus* Sv. Augustína (ponúka viaceré možnosti pre pochopenie toho istého verša), *poetizmus*, či *antropomorfistické* vysvetlenie (inak ťažko vysvetliteľnej) udalosti stvorenia sveta, a tiež *mythizmus*. *(pokus o mytologický výklad stvorenia sveta)

- Realistické teórie podporovala veľká časť Cirk. Otcov a mnohí Scholastici.

- Mýtické vysvetlenie stvorenia (mythizmus), **bolo zavrhnuté učiteľským úradom Cirkvi.** [DS. 3513; 3898]

Evolučné teórie (Prehľad teórii vývoja stvorenia)

Vo vedeckom prostredí a následne aj vo vyučovacích procesoch, bolo ohľadom vývoja života na zemi, posledné desaťročia zaznamenaných niekoľko hypotéz a teórií.

Čo je hypotéza:

Hypotéza (z gréc. *hypo* - pod, nižšie, znížený + *thesis* - tvrdenie) je tvrdenie, ktorým sa vedci pokúšajú vysvetliť niektoré skupiny javov alebo udalostí, ktoré na danom stupni poznania, jednoznačne vysvetliť nevedia.

*(Vedecká hypotéza sa formuluje vtedy, keď niečo nevieme vysvetliť jednoznačne a musí byť vedecky overiteľná, napríklad experimentom!!!)

Hypotéza, ktorú sa niekoľkými experimentmi nepodari vyvrátiť, môže byť povýšená na teóriu.

Čo je teória:

Teória je súbor tvrdení o skúmanom predmete, ktoré v danej etape poznania považujeme za pravdivé.

Teória často predpovedá vlastnosti a javy, ktoré v čase formulovania teórie ešte neboli prakticky pozorované. **Ak sa takéto predpovede potvrdia, je to silný dôkaz o pravdivosti teórie, ak sa nepotvrdia, tak je daná teória falzifikovaná**¹⁰ a musí sa preformulovať, alebo sa musí predložiť úplne nová teória.

¹⁰ Ak sa dlhodobo nenašli dôkazy, ktoré by danú teóriu potvrdili, alebo ak sa našli dôkazy, ktoré ju vyvracajú, musí byť daná teória vyhlásená za falošnú.

Stručný prehľad teórií vývoja stvorenia:

1. Materialistická vývojová teória (*Materialistický evolucionizmus*, E. Haeckel), **podľa ktorej hmota je večná, teda nestvorená** a z nej čisto mechanickým vývojom vznikli rastliny, zvieratá i človek s telom a dušou, **-protirečí Božiemu Zjaveniu**, ktoré učí, že stvorenie i stvárnienie hmoty sa deje pričinením Boha, nie mechanicky, samo od seba. (Nepotvrdená!)

2. Novodobá evolučná teória (teória o pôvode druhov) chápe vývoj, teda evolúciu všetkého živého, ako prechod od jedného živočíšneho druhu k druhému (ryba – jašter – hraboš – mačka – kôň ... opica -> človek...) -Podľa toho, či sa na začiatok tohto vývoja živočíchov kladie **viacero pôvodných organizmov**, alebo len **jedna jediná pôvodná bunka**, sa hovorí o evolúcii *polifiletickej*, alebo *monofiletickej*.

- **Vedec F. BIRKNER hovorí, že teória monofiletickej evolúcie** (prechod od jedinej bunky, k celému spektru živočíchov) **je vedecky neudržateľná, pretože sa nikde v zemi nenašli prechodové medzičlánky medzi jednotlivými druhmi.**

Paleontológovia jednoducho nič také nenachádzajú, naopak, zisťujú, že:

„Keď sa pozrieme na paleontologický zápis (od najstarších vrstiev zeme, až po tie súčasné), môžeme tvrdiť, že všetky súčasne známe druhy sa vyvinuli približne pred 525 miliónmi rokov (**tzv. doba Kambrijská**)¹¹. Napriek ďalšiemu predpokladanému „evolučnému vývoju“, ktorý mal trvať zhruba pol miliardy rokov, ... od tej doby nevznikol nijaký nový druh ani nijaká nová forma telesnej schránky.“¹² (Nepotvrdená! – Vyvrátená!)

Polifiletická teória evolúcie je zatiaľ **vedecky udržateľná**, aj keď sa ešte nepodarilo určiť, koľko tých pôvodných živočíšnych foriem na počiatku evolúcie mohlo byť. (V štádiu skúmania.) (por. *Klerusblatt* 24 [1943] 4b)

Existuje ešte niekoľko ďalších evolučných vedeckých teórií (kozmickej, chemickej, organickej, biologickej – makro a mikroevolúcia...), ale **vedecky potvrdená je zatiaľ iba adaptačná vývojová teória v rámci toho istého druhu – tzv. Mikroevolúcia**. (Napri.: U zvierat rovnakého druhu sa niektorým jedincom vyvinuli- dlhšie krídla, kratšie nohy, zakrivený zobák – podľa prostredia v ktorom dlhodobo žil. V rámci ľudského druhu sa takto vyvinul napri.: černoch, beloch, aziat... **Tento vývoj však nikdy neprekročil hranicu daného druhu, čiže z myši sa napr. nikdy nestala mačka.** Toto nebolo zatiaľ nikdy vedecky potvrdené.)

¹¹ Predložený vek bol určený radiokarbonovou metódou, v súčasnosti najpoužívanjšou i keď nie veľmi presnou vedeckou metódou na určovanie veku hornín.

¹² RNDr. Peter Vajda, PhD, vedecký pracovník SAV, vedúci Oddelenia gravimetrie a geodynamiky, <http://www.geo.sav.sk/sk/staff/peter-vajda/>.

Darwinov Evolucionizmus

(Porov.: M. Chovanec, *Antropológia*, s. 24-25)

Evolucionizmus je **názor**, ktorý jednostranne zdôrazňuje spojitosť a nepretržitosť vývoja. Podľa neho svet a živé organizmy (aj človek) sa samy postupne vyvíjali z menej dokonalejšieho stavu k väčšej dokonalosti: od neživých chemických prvkov – až klivej látke (Charles Darwin, +1882).

***(Kde sa hmota v čase nabrala, nevedia povedať. Ako vznikla prvá živá bunka, tiež nevedia povedať. f.)**

Evolucionizmus v darvinovskej podobe (*ako ho interpretoval Fridrich Engels*) **patrí k materializmu**. Materializmus je filozofický názor, ktorý považuje hmotu, prírodu a bytie za prvotné skutočnosti; **vedomie a myslenie považuje za vlastnosť hmoty**, teda za druhotné skutočnosti. Materializmus „stvoreníe“ odmieta ako hypotézu, ktorú nemožno dokázať a testovať. Obáva sa, že pripustenie „nadprirodzená“ do prírodovedeckých vysvetlení by podkopalo podstatu vedy; tá by mala pripúšťať len materialistické vysvetlenia, ktoré možno opakovateľne pozorovať.

Koncom 20. stor. pribudlo vedcov, ktorí na základe výskumu a nálezov živočíšnych druhov (najmä skamenelín) **začali protirečiť viacerým darvinistickým názorom**. Tvrdia, že nálezy oveľa menej dokazujú taký evolučný posun, ako si myslel Darwin. **Z Darwinovej teórie dnes možno akceptovať iba časť: tézu o tzv. prirodzenom výbere druhov** (schopnejší druh prežije, ostatní postupne vyhynú) **a tézu o mikroevoúcii v rámci jedného druhu**. Obe tieto tvrdenia je možné pozorovať v prírode a zároveň sa dajú spoľahlivo vysvetliť i potvrdiť. Iné tézy nie, najmä nie o tzv. „*strome života*“.

Napr. čas potrebný na vývoj primitívneho jednobunkového organizmu z anorganických látok je asi päťkrát väčší, ako je vek celého vesmíru.

Napokon **Medzinárodná konferencia o vzniku života** (r. 1999) konštatovala, že **darwinizmus** (v základných tvrdeniach) **skončil v slepej uličke**. Pôvod života je achillovou päťou evolučnej teórie (Lee Strobel). Postupne sa aj tu ukazuje, že **obmedzenie vedeckých vysvetlení len na materialistické príčiny je umelé a kontraproduktívne**.

(Zaujímavé je, že **Darwin sám už vo svojej dobe svoju evolučnú teóriu považoval za pochybnú**, čo súčasná Paleontológia v plnom rozsahu potvrdzuje. Sám Darwin píše: „Počet prechodových medzičlánkov, ktoré pôvodne na zemi existovali, musí byť vskutku nesmierny. Prečo potom nie je každé geologické súvrstvie a vrstva plné týchto medzičlánkov? Geológia zaiste neodhaľuje žiadny takýto pozvoľne postupný organicky reťazec; a toto je pravdepodobne najočividnejšia a najzávažnejšia námietka, voči mojej teórii.“)

Vývojová teória vo svetle zjavenia

2. **Teistické vývojové teórie** (*Teistický evolucionizmus*)

Vyvodzujú pôvod hmoty a života z Božieho zásahu (Božie stvorenie) a sú viac menej zlučiteľné so zjavením. V tejto skupine vývojových teórii napr:

- **Augustín** pripúšťa, že **živé organizmy sa vyvinuli podľa Božieho plánu zo stvorených zárodočných semien** “*rationes seminales*”, alebo z jedného, či viac organizmov, stvorených Bohom na počiatku.

*(Ak by Dáwinová evolučná teória pripúšťala stvorenie matérie Bohom, patrila by tiež do tejto, **vieroučne akceptovateľnej skupiny.**)

Augustín vychádzal z predpokladu, že Boh stvoril všetko naraz (por. Sir. 18, 1). Niektoré stvorenia stvoril už hotové – dokonalé (anjeli) a niektoré v nevyvinutom stave “*rationes seminales*”, z ktorých sa jednotlivé tvory museli potom vyvíjať postupne.

KKC v čl. 343 učí, že:

Čo sa týka človeka, tu treba uznávať zvláštnosť Božieho stvorenia (*peculiaris creatio hominis*), - jedinečný spôsob stvorenia človeka Bohom, ktorý sa musí vzťahovať minimálne na bezprostredné stvorenie duchovnej duše. [DS. 3514] por. Gn 1, 26.

Cirk. Otcovia a Scholastici pripúšťali vývoj- evolúciu jednotlivých druhov živočíchov z akejsi pôvodnej, Bohom stvorenej praformy.

- **Kreacionizmus:** Tvrdí, že Boh stvoril všetko tak ako je to teraz. (Carlo Linneo) Kniha Genezis je podľa kreacionistov **historický opis udalostí...** (*Kreacionizmus* , čo do telesného vývoja jednotlivých živočíšnych druhov sa javí ako *pseudoveda* a **ku kresťanskej viere nepatrí.** - Museli by sme prijať, že Boh stvoril svet aj s fosíliami, ktoré v zemi nachádzame, teda že nepodarky pri stvorení akoby „zahodil...“) **V učení o pôvode ľudskej duše je však Kreacionizmus prijateľný.** (DS 1440)

- **Pokoncilová teológia** učí o **Evolučnom kreacionizme** – Teória: „**Creatio continua evolutiva**“¹³, podľa ktorej je **evolúcia života fenoménom jedinej a neustále pokračujúcej Božej kreácie** (*creatio continua evolutiva*).

To znamená, že stvorenie je výsledkom postupne sa odvíjajúceho jedinečného Božieho diela.

Podľa tejto teórie - stvorenie nielen „je“, ale skôr „sa stáva“. (Ako keď odvíjam zrolovaný materiál - koberec...) - **Stane sa vlastným stvorením** (až keď sa *creatio* dovŕši) **až na svojom konci** (Pierre Teilhard de Chardin, +1955).

13 (Asa Gray, +1888; Pierre Teilhard de Chardin, +1955; Karl Rahner, +1984; Claude Tresmontant, +1997; Francis S. Collins; Česlav Stanislav Bartnik)

Evolučný kreacionizmus je koncept (**teória!**), ktorý tvrdí, že: „klasické náboženské učenie o Bohu je v súlade s moderným vedeckým poňatím biologickej evolúcie“. Podľa Collinsa jestvuje mnoho variantov Evolučného kreacionizmu, ale jeho typická verzia sa opiera o nasledovné premisy^[1]:

1. Vesmír vznikol *ex nihilo*, t.j. z ničoho, približne pred „14 miliardami rokov“.
2. Napriek obrovským nepravdepodobnostiam vesmír vykazuje vlastnosti presne vyladené pre život.
3. Aj keď presný mechanizmus pôvodu života na Zemi zostáva neznámy, **hneď ako došlo k jeho vzniku** (k vzniku života), **proces evolúcie a prirodzeného výberu umožnil rozvoj biologickej diverzity a zložitosti v priebehu dlhého časového obdobia**.
4. V okamihu začatia pôsobenia evolúcie sa ďalší nadprirodzený zásah stal nepotrebným.
5. Ľudská rasa (**čo do tela**) je súčasťou tohoto procesu a zdieľa spoločného predka s veľkými ľudoopmi.
6. Zástancovia tohoto konceptu tvrdia, **že ľudia sú výnimoční takým spôsobom**, ktorý je mimo možností evolučného vysvetlenia a poukazuje na ich duchovnú prirodzenosť¹⁴. Toto zahŕňa existenciu morálneho zákona u ľudí (poznatie dobra a zla) a hľadanie Boha, ktoré je charakteristické pre všetky ľudské kultúry počas celej histórie.

Navýznamnejší predstavitelia a zdroje:

- Francis S. Collins - vedúci úspešného projektu výskumu ľudského genómu^[1]
- Asa Gray - jeden z najvýznamnejších amerických botanikov 19.stor. Ch. Darwin mal na mysli práve jeho, keď v jednom zo svojich listov napísal: "*Zdá sa mi absurdné pochybovať, že človek môže byť zároveň horlivý teista aj evolucionista.*"^[2]

14 Porov. KKC č.366: Každú duchovnú dušu stvoril bezprostredne Boh a je nesmrteľná.

Teologická Antropológia

Prečo sa Cirkev vôbec zaoberá človekom, keď sú na to medicínske, psychologické a filozofické vedy?

- Pretože človek, skúmajúc sám seba z rôznych hľadísk, vyslovuje o sebe veľa protichodných názorov. **Preto Cirkev učí o človeku na základe Božieho Zjavenia.**

Základom súčasnej Teologickej antropológie sú tieto pravdy:

1. **Najdokonalejšou viditeľnou bytosťou na zemi je človek.**
2. **Teologická antropológia porovnáva závery získané zo Zjavenia s výsledkami prírodovedeckého a psychologického výskumu.**
 - Teológia a veda si nemôžu odporovať, lebo je len jedna pravda, ktorú obe vedy poznávajú odlišným spôsobom. (Profánne vedy – rozumovým a empirickým výskumom, Teológia – zo Zjavenia a rozumovým uvažovaním.
 - * (Ide akoby o „dve krídla“ s ktorými sa dá letieť vyvážené a priamo – s jedným krídlom to nie je možné.)
3. **Človek je určený byť v stvorenom svete - telesným partnerom Božím** (zástupca hmotného sveta pred Bohom), schopným viesť s Bohom dialóg a uzatvárať s ním zmluvu.
4. **Osobnosť Krista je vzor skutočného, dokonalého človeka.** Kristológia sa javí ako priesečník medzi teológiou - v úzkom zmysle slova (náukou o Bohu) - a antropológiou (náukou o človeku) (Ctirad Václav Pospíšil).
5. **Katolícka Teologická antropológia učí, že človek, aj napriek hriechu neprestal byť povolaný k účasti na spoločenstve osôb Najsvätejšej Trojice.**
6. **Antropológia spočiatku učila o dvoch statických vrstvách v človeku:** prirodzenosť s nesmrteľnou dušou a nadprirodzenosť s predurčením k účasti na Božom živote.

Antropológia 20. storočia (Pierre Teilhard de Chardin, + 1955; Karl Rahner, +1984; Česlav Stanislav Bartník) rozoznáva tri vrcholové body rozvoja človeka v dejinách stvorenia:

- a) **človek** (prvý - starý Adam; osobná bytosť);
 - b) **Bohočlovek** (druhý - nový Adam; prototyp svätého človeka);
 - c) **Boh** (eschatologický Adam; prototyp spaseného v náručí nebeského Otca).
- Znakom novodobej Teol. antropológie je dynamizmus vedúci ku spojeniu človeka (stvorenia) s Bohom (Stvoriteľom). (por. Antropologia, M. Chovanec s. 5-6)

2. Prirodzenosť človeka (Teologická – kresťanská antropológia)

Pôvod prvého ľudského páru a jednota ľudských pokolení

“Prvého človeka stvoril Boh.” /De fide/ [DS. 800, 3002, 3896]

(Ak sa vo svete vyskytol prvý **človek – stvorenie s telom a s dušou**, tak vzišiel z Božej ruky, ako stvorenie odlišné od zvierat, od rastlín i od anjelov. **Človek, nakoľko má aj nesmrteľnú dušu**, nemohol vzniknúť len jednoduchým, mechanickým vývinom z jednoduchších živočíšnych druhov. Por. Gn 2, 7)

4. Later. a 1. Vatik. Koncil:

učia, že Boh stvoril z ničoho duchovné (anjelov) aj **materiálne** (...rastliny, zvery) stvorenia a potom stvoril **ľudské** stvorenie, zložené aj z duše aj z tela - človeka. [DS. 800]

Stvoriteľský akt, ktorým Boh dal existenciu prvému človeku sa **vo vzťahu k duši** chápe ako “creatio prima” (prvotné stvorenie) a vo vzťahu k telu ako “creatio secunda” (druhotné stvor.).

Zjaveniu odporuje materialistická teória, podľa ktorej sa **celý človek** s dušou i s telom len mechanicky vyvinul zo zvieracej ríše.

Čo sa týka pôvodu ľudského tela (stvárneneho z „hliny“ Gn 2,7), nedá sa s istotou potvrdiť, že by ho Boh bezprostredne utvoril z anorganickej (neživej) látky. Podľa *Enc. Humani generis*¹⁵ [DS. 3896], **možno pripustiť**, že Boh mohol pri stvorení človeka **použiť už existujúcu, živú-organickú látku, teda že ľudské telo mohlo povstať aj z iného živého tvora, do ktorého však Boh sám a bezprostredne „vdýchol“ duchovnú dušu**. (Treba to však vedecky dokázať.)

Katolícka viera nás učí, že **Duša prvého človeka, ako aj duša každého človeka individuálne, bola stvorená bezprostredne Bohom z ničoho a je nesmrteľná**. Nezhynie teda vo chvíli svojho odlúčenia od tela pri smrti, a znova sa s telom spojí pri jeho definitívnom vzkriesení... [DS. 1440; 3896]; KKC 366

Encyklika “*Humani generis*” **ponecháva otázku ohľadom pôvodu ľudského tela, slobodnému výskumu prírodovedcov a teológov**. Ich uzávery, ak súvisia s učením viery a mravov, majú byť predložené na posúdenie učiteľskému úradu Cirkvi. (por. [DS. 3896])

Zhrnutie o pôvode prvého človeka:

- Prvého človeka stvoril Boh.
- Otázka pôvodu duše čl. je jasná – **stvoril ju Boh bezprostredne**.
- Otázka pôvodu ľudského tela (ako ho stvoril, spôsob...) **je v štádiu bádania prírodovedcov**

¹⁵ Cfr. Pio XII, Enciclica *Humani generis* su false opinioni che minacciano la dottrina cattolica, del 12-8-1950, in *Enchiridion delle encicliche*. 6. Pio XII (1939-1958), EDB, Bologna 1995, pp. 628-661 (p. 657); Tiež v Giovanni Paolo II, *Messaggio ai partecipanti all'Assemblea Plenaria della Pontificia Accademia delle Scienze*, del 22-10-1996, in *L'Osservatore Romano*, 24-10-1996.: Pio XII aveva sottolineato questo punto essenziale: se il corpo umano ha la sua origine nella materia viva che esisteva prima di esso, l'anima spirituale è immediatamente creata da Dio («animas enim a Deo immediate creari catholica fides nos retinere iubet», *Humani generis*, DH 3896).

a teológov, nie je ešte uzavretá!

Písmo sväté obsahuje dvojakú správu o stvorení prvého človeka:

Gn 1,27 = *“A stvoril Boh človeka na svoj obraz, na obraz Boží stvoril ho, muža a ženu stvoril ich.”*

Gn 2,7 = *“Potom Pán Boh utvoril z hlíny zeme človeka a vdýchol do jeho nozdier dych života. Tak sa stal človek živou bytosťou.”*

Podľa literárneho zmyslu, Boh teda prvému človeku utvoril telo priamo z hlíny zeme a vdýchnutím duchovnej duše ho oživil. **Myšlienka, že by Boh vdýchol duchovnú dušu do zvieracieho tela sa neobjavuje ani vo Sv. Písme ani u Cirkevných otcov.** Objavuje sa až v poslednej dobe pod vplyvom moderných vývojových teórií (evolucionizmus). **Interpretácia biblického textu v tejto otázke nevyklučuje ani kladnú odpoveď.** Pretože, tak ako pri stvorení sveta (za 6 dní), tak aj pri stvorení jednotlivých tvorov **sa dá rozlišovať medzi náboženskou pravdou** inšpirovanou *per se* - **že človeka čo do tela a duše stvoril Boh** a medzi antropomorfickým **opisom spôsobu stvorenia**, čiže tým, čo je inšpirované *per accidens*.

-Znamená to len toľko, že **stvorenie človeka Bohom** (zjavená pravda) **treba obhajovať v doslovnom zmysle**, kým vo výklade **opisu spôsobu stvorenia** (inšpirované *per accidens*) **sa možno odkloniť** od doslovného zmyslu biblického textu (to podlieha vedeckému skúmaniu).

Podľa viacerých Cirk. Otcov (Cfr. AGOSTINO, In Ioan. tr. 9, 10.), **pri opise stvorenia prvej ženy** chcel autor povedať **iba to, že bola podobne ako Adam stvorená bezprostredne Bohom a že je podstatne rovnocenná s mužovi.** (por. Sir 17, 5; 1Kor 11, 8-9)

Jednota ľudského pokolenia

“Celé ľudské pokolenie pochádza z jedného jediného ľudského páru.”

/Sententia communis/

V otázke pôvodu a vývoja človeka:

Cirkev učí, že **Adam a Eva sú prvými rodičmi celého ľudského pokolenia** (monogenizmus).

Pre-adamitská teória, ktorej prvým zástancom bol kalvinista Isacc de La Peyrère 1655 a ktorú zastávajú aj niektorí moderní prírodovedci (zväčša evolucionisti) **tvrdí, že jednotlivé ľudské rasy pochádzajú z rôznych úplne oddelených kmeňov** (polygenizmus).

Pápež Pius XII v enciklike “Humani generis” (DS 3897) učí, že: „Veriaci nemôže zastávať názor, že popri prvom človekovi – Adamovi existovali na zemi aj iní skutoční ľudia, ktorí nevzišli z Adama a Evy, prirodzeným plodením, ako z jediných prarodičov všetkých ľudí. (Termínom Adam – hebr. zo zeme, sa v Písme neoznačujú prví ľudia, ale prvý človek vôbec. Pred ním tu iný človek nebol!) Adam nereprezentuje ani viacerých praotcov „stvorených Bohom“ zo zeme, iba jedného, jediného.!

Táto náuka nie je síce dogmou, ale je nutným predpokladom pre dogmy o dedičnom hriechu a vykúpení. [DS. 3514]

Jednota ľudského pokolenia patrí medzi základné pravdy kresťanského náboženstva. “Humani generis” teda **zavrhuje polygenizmus** kvôli nezlučiteľnosti s Katolíckou náukou o dedičnom hriechu. (DS 3897)

Biblické dôkazy:

“A nebolo ani človeka, ktorý by obrábal zem.” Gn 2, 5.

“A nazval Adam svoju ženu menom Eva (život), lebo sa stala matkou všetkých žijúcich.” Gn 3, 20.

“A z jedného urobil celé ľudské pokolenie, aby obývalo celý povrch zeme...” Sk 17, 26.

***(Teoretický problém s mimozemšťanmi:**

Ak Boh vo svojej všemohúcnosti mohol len tu na zemi stvoriť toľko rôznych druhov stvorenia (nerasty, rastliny, zvery, ľudí, anjelov), **Nevylučuje sa, že mohol stvoriť a teda že existujú aj ďalšie druhy a to aj mimo našej planéty.** Je však len veľmi málo pravdepodobné, že by mimo našej planéty existoval pôvodný ľudský druh! Protirečilo by to náuke o dedičnom hriechu.!)

Podstatné zložky ľudskej prirodzenosti

“Človek pozostáva z 2 podstatných zložiek a to z hmotného tela a duchovnej duše.”

/De fide/ [DS. 800, 3002]

⇒ Tomuto učeniu 4. Later. a 1. Vatik. koncilu protirečí “prehnaný” **filozofický spiritualizmus Platóna a origenistov**, podľa ktorých telo je záťažou pre dušu, **ako väzenie a len duša tvorí podstatu človeka**, - telo je iba obyčajný tieň človeka.

(Pavol v liste Rim 7, 14 – 24, nehovorí o fyzickom tele, ale o tele, v ktorom hriech spôsobuje morálny neporiadok)

⇒ Nezlučiteľný s náukou Cirkvi je aj **Platónov “trichotomizmus”** (z moderných aut. Günter), podľa ktorého človek je zložený z 3 podstatných zložiek = telo + živočíšna duša + rozumová duša (sarx – psyché – pneuma). **VIII Carhradský koncil (869-870) zavrhol náuku o dvoch dušiach a vyhlásil dogmu, že Človek vlastní iba jednu jedinú dušu – rozumovú** [DS. 657].

-Táto duchovná, **rozumová duša je princípom duchovného života a zároveň aj princípom telesného** /vegetatívneho a senzitivného/ života. (DS. 2828)

Sväté písmo nás učí, že človek je zložený z 2 podstatných častí, ktoré sa smrťou človeka od seba oddelia. - *Vtedy Pán, Boh, utvoril z hlíny zeme človeka a vdýchol do jeho nozdier dych života.*

Tak sa stal človek živou bytosťou. (Gen. 2, 7)

- *“A navráti sa prach do zeme a duch sa navráti k Bohu, ktorý ho dal.”* (Kaz 12, 7)

Rozlišovanie medzi dušou a duchom na niektorých miestach Sv. Písma sa nemá chápať v zmysle platónskeho trichotomizmu. Ide tu o jednoduchý paralelizmus používaný v semitskej poézii: **Lk 1:46-47** „*Velebí moja duša Pána a môj duch jasá v Bohu, mojom Spasiteľovi,*

Pavol niekedy používa podobné rozlišovanie k vyjadreniu prirodzeného a nadprirodzeného princípu:

1Sol 5:23 *Sám Boh pokoja nech vás celých posväť, aby sa zachoval váš duch neporušený* (túžba, smerovanie za Kristom) *a duša i telo bez úhony* (náklonnosť k zlému) , *keď príde náš Pán Ježiš Kristus.*

Vzťah medzi dušou a telom

“Rozumová duša je bezprostrednou a podstatnou formou tela.” /De fide/

[DS. 902; cfr. 1440, 2828]

Viedenský koncil (1311-1312) učí, že **telo a duša človeka** nie sú spojené len k nejakej vonkajšej jednote (ako kormidelník s loďou – učili: Platon, Decart, Leibniz), ale spolu **tvoria vnútornú jednotu**, takže rozumová duša sa sama o sebe stáva podstatnou formou tela.

Podľa Gn 2,7 telesná hmota sa stala živým ľudským telom skrze stvorenie duše. Telesné údy a zmysly sa prebudili k životu prijatím rozumovej duše.

Vieroučné rozhodnutie vo Viedni však neznamená dogmatické uznanie aristotelovsko – scholastického *hylemorfizmu*. (teoria, že všetko sa skladá z beztvárnej látky – matérie a z formy, ktorá jej dáva tvar)

Otcovia chápu spojenie tela a duše tak úzko, že ho prirovnávajú k *hypostatickej únii* (Hypostatická únia – Teologický pojem na vyjadrenie osobného spojenia Božskej a ľudskej prirodzenosti v jedinej osobe - Ježiša Krista.)

Individulita a nesmrteľnosť duše

“Každý človek vlastní individuálnu a nesmrteľnú dušu.” /DE FIDE/ [DS. 1440]

Túto Dogmu vyhlásil **V Later. Koncil** (1512-17) proti 2 bludom:

- ✚ monopsychizmus - Averoes učil, že je iba jedna univerzálna, nesmrteľná duša a tú vlastnia všetci ľudia. (jedna, svetová duša)
- ✚ thnetopsychizmus - Tacián a niektorí arabi učili, že duša je smrteľná a čl. zomiera totálne.

Koncil vyhlásil, že **individualita duše je nevyhnutným predpokladom osobnej nesmrteľnosti**.

Výslovná viera vo večný život v Novom Z., spočíva v presvedčení o osobnej nesmrteľnosti.

Náuka o smrti duše (*Thnetopsychismus*) je Svätému Písmu cudzia: Por. Mt. 10,39; 16,25; Lk. 16,19 ss.; 23,43; Jn. 12,25; Sk 7, 59; 2Kor 5,6-8.

Pavol je presvedčený, že ihneď po smrti, (nie až po zmŕtvychvstaní) dospeje k zjednoteniu s Kristom:

- Flp 1:23-24 *Túžim zomrieť a byť s Kristom, a to by bolo oveľa lepšie, ale zostať v tele je zasa potrebné pre vás.*
- Lk 23:43 *On mu odpovedal: „Veru, hovorím ti: Dnes budeš so mnou v raji.“*

Otcovia nielen jednohlasne svedčia o skutočnosti nesmrteľnosti duše, ale ju aj filozoficky zdôvodňujú. Veď **samotný prirodzený rozum dokazuje nesmrteľnosť duše na základe jej fyzickej jednoduchosti**. Pretože sa neskladá z častí, nemôže byť rozložená na časti.

Keď ľudské telo už nie je schopné toho, aby sa v ňom konala výmena látok, ktorá je potrebná k udržaniu života, nastane smrť človeka, ktorej dôsledkom je rozklad tela, jeho **duša však neprestane jestvovať, keďže má svojské, duchovné jestvovanie, ktoré nepodlieha smrti**.

Pôvod jednotlivých ľudských duší

V ľudskom potomstve je pôvod duše viazaný na prirodzené plodenie.

O spôsobe a druhu vzniku duší povstali v histórii rôzne mienky:

1. Preexistencianizmus - (Zavrhol ho Carhrad konc.(543) proti Priscillianom [DS. 403, 456])

Zakladateľom je **Platón**. Učí, že duše existujú už pred spojením s telom od večnosti a že s telom sa spájajú za trest pre mravné pochybenie. Písmu svätému je myšlienka preexistencie duše a predtelesného pádu do hriechu neznáma. Podľa PS bol prvý človek čo do tela i duše dobrým. Hriech na svet prišiel skrze hriešny pád prvých rodičov.

2. Emanatizmus - (Zavrhol ho I. Vat. konc. spolu s Panteizmom [DS. 685])

V novoveku ho hlása **panteizmus**. Podľa emanatizmu **jednotlivé duše pochádzajú z božskej podstaty emanáciou /výronom - vyžarovaním/**. Táto náuka sa však prieči absolútnej jednoduchosti Boha. Augustín hovorí: “Duša nie je časťou Boha, lebo by bola v každom ohľade nemeniteľná a nezničiteľná.”

3. Generacianizmus - (Páp. Benedikt XII, žiadal od Arménov (1341) ako podmienku k zjednoteniu, zrieknutie sa tohto učenia [DS. 1007; 3220])

Vidí vznik ľudskej duše v plodiacom akte rodičov, ako je to aj pri vzniku tela. Rodičia sú pôvodcami tela i duše.

Hrubšia forma generacianizmu je ešte **traducianizmus** (preloženie), ktorý učí, že **s telesným semenom prechádza do dieťaťa aj čiastka podstaty duše rodičov**.

Generacianizmus je s jednoduchosťou a duchovnosťou duše nezlučiteľný, lebo nemožno dušu rozkúskovať, (časť rodičom – časť dieťaťu...) ona je totiž celá v celom tele a celá v každej časti.

4. Kreacionizmus - (Ak hovorí o Duši, je zlučiteľný s katolíckou náukou)

Učí, že **každá jednotlivá duša je bezprostredne stvorená Bohom z ničoho v okamihu jej spojenia s telom**. (Sent. certa.)

Táto doktrína o pôvode duše nie je Cirkvou definovaná, ale nepriamo bola vyjadrená v rozhodnutí V. Lat. koncilu [DS. 1440]: „**Ľudská duša, nie len že je sama o sebe podstatnou formou ľudského tela (DS 902), ale je tiež nesmrteľná a jej počet závisí od množstva tiel do ktorých je vliata každá individuálne. Ľudská duša môže byť, musí byť a je Bohom znásobovaná - množená.**“

Striktný dôkaz z PS o kreacionizme duše nie je možný, je však možný nepriamy dôkaz.: Kaz 12,7 “**A navráti sa prach do zeme, čím aj bol predtým a duch sa navráti k Bohu, ktorý ho dal**”;

Múd 15,11 (vdýchnutie duše Bohom), a Hebr 12,9 (rozlišovanie medzi otcom tela a otcom ducha = Bohom).

Augustín kolísal medzi generacianizmom a kreacionizmom. Od rozhodného vyznávania kreacionizmu ho odrádzala ťažkosť v zosúladení pravdy s rozmnožovaním dedičného hriechu.

Sv. Tomáš vyslovil zásadu: že duše sú stvorené vliatím a stvorením sa vlievajú. Keď prijmem, že v každom človekovi je duchovná a nesmrteľná duša a táto že nemôže mať pôvod ani rozdelením Božieho bytia, ani od rodičov, potom **z toho vyplýva záver, že ju stvoril Boh**. Keď dodáme, že **praeexistencia duší nemá presvedčujúce filozofické a teologické dôvody**, potom z toho vyplýva, že **Boh bezprostredne stvorí dušu pre každé**

nové vzniknuté telo. Toto stvorenie však **nemožno chápať ako nejaké vonkajšie vdýchnutie – to je len pomocná predstava.** Boh pôsobí zvnútra a nie zvonka. **Stvorenie duše pre každého človeka nie je ani množenie stvoriteľských aktov.** Podľa zákonov, ktoré Boh raz ustanovil, rozumná duša totiž vzniká a spája sa s telom z božskej moci a nie silami hmotnej prírody.

Časový okamih stvorenia a udelenia duše

Podľa aristotelovsko-scholastického názoru **v ľudskom embryu** sa postupne uskutočnia 3 životné formy a to tak, že nastávajúca forma preberá úlohu predchádzajúcej formy, teda vegetatívna - senzitívna - a nakoniec (po 40 až 90 dňoch) duchovná. Ex. 21, 22-23

Následkom toho vzniklo rozlišovanie medzi:

- ↳ foetus informis - (beztvárný plod) sa pokladal za čisto živočíšnu bytosť
- ↳ foetus formatus - (stvárný plod) pokladaný za ľudskú bytosť -jeho zničenie bolo vraždou

Novšia kresť. filozofia je už všeobecne toho názoru, že stvorenie a vliatie duchovnej duše nastáva v okamihu počatia.

Časový okamih stvorenia duše nie je definovaný dogmou. Je to iba morálna norma, že je to v momente počatia. (DS. 2135); CIC 747

Téza o stvorení duše v okamihu počatia sa odvádza z počatia Ježiša Krista a Panny Márie.

Dnes sa všeobecne pripúšťa, že od prvej chvíle počatia má človek ľudské telo a to dostatočne determinované ako ľudské, -génmi, ktoré sú nositeľmi dedičnosti (z človeka- človek).

V okamihu počatia s týmto telom dostáva človek aj vyšší, nadhmotný druh bytia – nesmrteľnú dušu. -Stvorenie ľudskej duše nie je žiadnou zázračnou udalosťou ani niečím umelým, ale plne sa zhoduje so zákonmi, Bohom ustanovenými pre človeka.

Povýšenie človeka do Nadprirodzeného poriadku

Vzťah medzi prirodzeným a nadprirodzeným.

Základné rozdelenie Božích darov, ktoré dostal prvý človek od Boha pri stvorení:

- ⇒ Prirodzené (telo, duša, rozum, slobodná vôľa)
- ⇒ Mimoprirodzené (vliate vedomosti, nesmrteľnosť tela, sloboda od nezriadenej žiadostivosti, stav prvotnej rajskej blaženosti)
- ⇒ Nadprirodzené (Posväcujúca milosť spojená s darmi Ducha svätého a vliatymi čnosťami – nadprirodzená Viera, Nádej, Láska)

Pojem prirodzeného a nadprirodzeného

Prirodzené - oproti nadprirodzenému je to, čo tvorí prírodu, alebo vychádza z prírody ako efekt, alebo to, čo sa od prírody vyžaduje – čo k nej prináleží.

- Prirodzený poriadok je tak zameranie všetkých stvorení na konečný cieľ, ktorý zodpovedá ich prirodzenosti. Augustín používa slovo “prirodzený” často v zmysle pôvodný, prvotný. (DS. 239)

Mimoprirodzené - je to, čo k danej prirodzenosti, podľa prirodzeného poriadku nepatrí. Mimoprirodzený dar prirodzenosť obdarovaného stvorenia nenarúša, ale ju naplno zveľadľuje a zachováva.

Nadprirodzené - je to, čo nie je ani súčasťou prírody, ani z nej nevychádza ako účinok, ani sa to od prírody nevyžaduje, - je to niečo, čo presahuje podstatu, sily i požiadavky prírody. (obdarovanú prirodzenosť to zdokonaľuje, dáva jej nové schopnosti)

Mimoprirodzené a Nadprirodzené udeľuje Boh ku prirodzeným danostiam stvorenia.

- Nadprirodzený poriadok je zameranie rozumových stvorení na posledný nadprirodzený cieľ.

Delenie nadprirodzeného

1a. Nadprirodzené podstatou - je to, čo prevyšuje prirodzenosť stvorenia čo do vnútornej podstaty. Teda prevyšuje akúkoľvek stvorenú prirodzenosť. (poznatie Najsv. Trojice, Vtelenie Božieho syna, videnie Boha z tváre do tváre - bezprostredne)

1b. Nadprirodzené spôsobom - je účinok, ktorý je síce prirodzený, ale čo do spôsobu účinnosti presahuje prirodzené schopnosti stvorenia. (zázračné liečenie - pomazal mu oči blatom...)

2a. Nadprirodzené absolútne - sú to dobrá Božieho poriadku, ktoré presahujú prirodzenosť každého stvorenia (posväcujúca milosť, večné poznanie Boha) Na tieto dary nemá žiadny tvor zo svojej prirodzenosti nárok; keby si robil na ne nárok, usiloval by sa byť rovným Bohu.

2b. Nadprirodzené relatívne - ide o dobrá stvoreného poriadku, ktoré presahujú prirodzenosť a sily niektorých stvorení, nie však všetkých. -Pre jedno stvorenie je tento dar prirodzený, pre druhé nadprirodzený. (Vliate vedomosti pre anjela sú prirodzené, pre človeka nie, naberá ich postupne. -Sem patria aj mimoprirodzené dary, prvých ľudí. Kým pre anjelov bola nesmrteľnosť prirodzenou, pre človeka nie, - vymykala sa len z poriadku ľudskej prirodzenosti.)

Vzťah medzi prirodzeným a nadprirodzeným

Prirodzenosť stvorenia má v sebe schopnosť prijať nadprirodzené (*sentencia communis*)

Aj keď nadprirodzené prevyšuje prirodzené, predsa len **prirodzené vlastní istú schopnosť prijatia nadprirodzeného**, nazýva sa to “*potentia oboedientialis*” (schopnosť poslušnosti – prijatia). - Voči Bohu, svojmu Stvoriteľovi, od ktorého úplne závisí, je duša človeka celkom poddajná. **Ide o pasívnu schopnosť** rozumného tvora, byť Stvoriteľom pozdvihnutý k nadprirodzenému bytiu a k nadprirodz. činnosti. (človek je teda “*capax Dei* – schopný Boha)

Augustín o tom hovorí: **Môcť mať vieru, ako aj môcť mať lásku je záležitosťou prirodzenosti človeka, ale, mať vieru a lásku je záležitosťou milosti Božej.**

S. AGOSTINO (De praedest. sanct. 5, 10)

-Pokiaľ je duša schopná prijať nadprirodzený dar (viera) – má schopnosť poslušnosti pasívnu; pokiaľ vie pod Božím vplyvom spolupôsobit' s týmto darom k nadprirodzenému účinku (skutky viery) – má schopnosť poslušnosti činnú.

Organické spojenie prirodzeného a nadprirodzeného

V stvorení poriadku

1. **Nadprirodzené predpokladá prirodzené!!!** (*sentencia communis*)

Nadprirodzené nespočíva samo v sebe, ale v inom, nie je teda substanciou (tou je duša), ale len akcidentom. -Predpokladá stvorené prirodzeno, ako subjekt, ktorým je prijímané a v ktorom pôsobí.

2. **Nadprirodzené zdokonaľuje prirodzené** (*sentencia communis*)

Nadprirodzeno sa nepripája k prirodzeniu len čisto vonkajším spôsobom, ale **preniká podstatu a sily prirodzenosti a zdokonaľuje** ju buď v rámci stvoreného poriadku (mimoprirodzené dary) alebo povýšením do poriadku Božieho bytia a činnosti

*(ako soľ, očistí vodu; oheň, rozpálením, zdokonalí železo, - stáva sa z neho oceľ) (DS. 3689)

Prirodzený a nadprirodzený cieľ človeka

Boh stanovil človeku jeho posledný cieľ. (*De fide*)

I. Vat konc.: Človek k dosiahnutiu nadprirodzeného cieľa má absolútnu nevyhnutnosť zjavenia. [DS. 3005; 3028]

Prirodzený cieľ človeka, ktorý spočíva v prirodzenom poznaní Boha a láske k Bohu a z toho vyplývajúcej prirodzenej oslavy Boha a prirodzenej blaženosti je podriadený nadprirodzenému cieľu. **Celý prirodzený poriadok je len prostriedkom k dosiahnutiu nadprirodzeného cieľa.** Človek je povinný dosiahnuť Bohom stanovený posledný nadprirodzený cieľ. **Ak sa minie s cieľom nadprirodzeným, potom nedosahuje ani cieľ prirodzený.** Por. Mk 16,16.

Nadprirodzený konečný cieľ človeka spočíva v účasti na živote Boha a na jeho sebazpoznaní, **z čoho vyplýva**, vo vzťahu k Bohu nadprirodzená oslava Boha a vo vzťahu k človeku nadprirodzená blaženosť. (Por.: 1Cor 13, 12; 1Gv. 3, 2)

Nadprirodzené vybavenie prvých ľudí

Oproti ostatným telesným stvoreniam, **prvých ľudí, Boh svojimi darmi, povýšil do nadprirodzeného poriadku.**

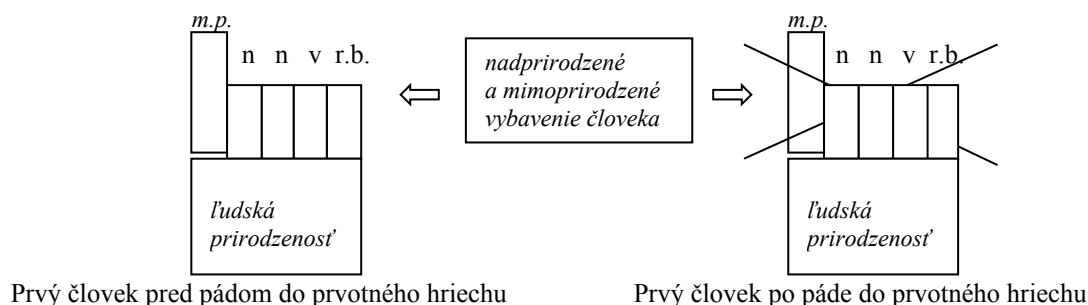
Boli to dary:

- **nadprirodzený dar posväcujúcej milosti** a **mimoprirodzené dary**, tzv. dary neporušenosti *dona integritatis* (neporušenosť, nesmrteľnosť, vliata vedomosť, rajská blaženosť).

Adam dostal všetky tieto dary nielen pre seba, ale aj pre svojich potomkov. Tým bolo v Adamovi celé ľudské pokolenie (oproti ostatným telesným stvoreniam) povýšené do nadprirodzeného poriadku.

To znamená, že ľudia v prvotnom stave by boli po ukončení pozemskej doby skúšky bez smrti (spojenej s rozkladom tela) **vovedení Stvoriteľom do nebeskej blaženosti.** (por. GS 18.)

*(Smrť patrí k ľudskej prirodzenosti. Človek je bytosť zložená z dvoch podstatných častí: duša a telo, -je teda rozoberateľný, čiže smrteľný... Nesmrteľnosť bol pre prvých ľudí mimoprirodzený dar, presahujúci ich ľudskú prirodzenosť.)

Legenda: nadprirodzený dar: *m.p.* - milosť posväcujúca
 mimoprirodzené dary: *n* - neporušenosť (sloboda od nezriadenej žiadostivosti)
 n - nesmrteľnosť
 v - vliata vedomosti
 r.b. - rajská blaženosť¹⁶

NADPRIRODZENÉ DARY:

Posväcujúca milosť

“Prví rodičia pred upadnutím do hriechu boli obdarení posväcujúcou milosťou.”

/De fide/ [DS. 1511; 389], [DS. 1921-1926]; [DS. 2616, 3981]

Cirk. otcovia vidia nadprirodzené vybavenie rajských ľudí naznačené v Gn 1,26: **Nato Boh povedal: "Urobme človeka na náš obraz a podľa našej podoby!"**

Po stvorení človeka a potom čo mu Boh zveril do správcovstva celú zem, **“Boh videl všetko, čo učinil, a hľa, bolo to veľmi dobré”** (Gn 1,31). Prví ľudia boli teda vo svojej podstate skutočne dokonalým dielom Božím.

Tridentský koncil učí proti pelagianizmu a modernému racionalizmu, že **“prvý človek, Adam, prestúpením Božieho príkazu v raji stratil túto prvotnú svätosť a spravodlivosť v ktorej bol „stvárnený“.** (-Dominikáni –T.A. a Františkáni – Bonaventúra, sa nevedeli zhodnúť na tom, či bol človek ihneď pri stvorení obdarený posväcujúcou milosťou, alebo až dodatočne po stvorení... Trident nechal túto otázku otvorenú, preto sa hovorí „stvárnený“ a nie „stvorený“ (DS. 1511; 389).

Proti Baiusovi a jansenistovi Quesnelovi, ktorí popierali nadprirodzený charakter stavu prvých ľudí, Magistérium Cirkvi prehlásilo, že **dary prvotného stavu boli skutočne nadprirodzené a nevychádzali jednoducho z ľudskej prirodzenosti.** (Bola to milosť – prejav Božej dobroty, priazne voči človeku, že sa prvý človek nachádzal v takom stave, v akom sa nachádzal)

Nový zákon hovorí, že Pán Ježiš vykúpením znovu získal ľuďom to, čo Adam mal a stratil, seba i svojmu potomstvu; - **Pán Ježiš nám vykúpením znovu získal predovšetkým túto posväcujúcu milosť a s ňou spojené nadprirodzené dary milosti** (dary Ducha sv., večný život...). Adam teda mal a stratil posväcujúcu milosť a s ňou i možnosť žiť večne.

Por.:

2Kor 5:17 *Kto je teda v Kristovi, je novým stvorením. Staré sa pominulo a nastalo nové.*
Rim 5:8-12 *Ale Boh dokazuje svoju lásku k nám tým, že Kristus zomrel za nás, keď sme boli ešte hriešnici. Tým skôr sa teda skrze neho zachránime od hnevu teraz, keď sme už ospravedlnení jeho krvou! Lebo ak sme boli zmierení s Bohom smrťou jeho Syna vtedy, keď sme boli nepriateľmi, tým skôr už ako zmierení budeme spasení jeho životom. A nielen to: ešte sa aj chválime Bohom skrze nášho Pána Ježiša Krista, skrze ktorého sme teraz obsiahli zmierenie. Preto ako skrze jedného človeka vstúpil do tohto sveta hriech a skrze hriech smrť, tak aj smrť prešla na všetkých ľudí, lebo všetci zhrešili.*

MIMOPRIRODZENÉ DARY - dona integritatis:

Nadprirodzené vybavenie prvých ľudí obsahovalo okrem absolútne nadprirodzenej posväcujúcej milosti aj isté mimoprirodzené dary, (dary integrity), ktoré sú pre človeka relatívne nadprirodzené a dávajú mu – v istom zmysle – účasť na anjelskej prirodzenosti.

1. Dar neporušenosti, čo v užšom slova zmysle znamená: **slobodu od žiadostivosti.**

(Sent. fidei Proxima)

Žiadostivosť v dogmatickom zmysle je spontánna zmyslová a duševná túžba, ktorá predchádza uvažovanie rozumu a rozhodnutie vôle a pretrváva aj proti rozhodnutiu vôle. - **Žiadostivosť v rajskom stave bola úplne pod vládou rozumu.**

- Dar neporušenosti spočíval v tom, že **vôľa prvých ľudí dokonale ovládala zmyslové i duševné túžby.**

PS svedčí o dokonalom súlade medzi rozumom a zmyslami: “a obaja... boli nahí a nehanbili sa jeden pred druhým.” (Gn 2, 25) Pocit hanby sa v nich prebudil až po prvom hriechu.

Sv. Pavol preto učí, že žiadostivosť pochádza z hriechu a k nemu je náchylná. -Ak pochádza z hriechu, tak pred hriechom neexistovala, človek bol teda voči žiadostivosti pred hriechom imúnny!

Augustín učí, že prví ľudia na základe daru neporušenosti mali možnosť ľahko prekonať hriech. Nechali sa však zviest diablom v podobe hada... (Gn 3, 1-7)

2. *Dar telesnej nesmrteľnosti* (De fide) [DS. 1511, 222, 372, 1979, 3514]

Dar nesmrteľnosti, podľa Augustína znamenal **možnosť nezomrieť**. (De Gen. ad litt. VI, 25, 36) Teda nie žeby Adam a Eva nemohli zomrieť, ale dostali možnosť nezomrieť! To znamená, že **človek by bol býval od svojej prirodzenej smrti uchránený, keby nebol zhrešil**, bol by prešiel do večnej Božej blaženosti bez bolestnej, telesnej smrti. (por. GS 18.) Tridentský koncil definoval, že **telesná smrť je následkom Adamovho konania**. (Por.: Gn. 2, 16-17; 3, 19). [DS. 1511]

Gn 2:16 *A Pán, Boh, prikázal človekovi: „Zo všetkých stromov raja môžeš jesť. Zo stromu poznania dobra a zla však nejeď! Lebo v deň, keď by si z neho jedol, istotne zomrieš.“*

Gn 3:19 *V pote svojej tváre budeš jesť svoj chlieb, kým sa nevrátiš do zeme, z ktorej si bol vzatý, lebo prach si a na prach sa obrátiš!“*

Písmo sv. hovorí, že Boh upozorňoval prvých ľudí na smrť a nechcel, aby ju človek spoznal por.:

Múdr 1,13: *“Boh neučinil smrť”*.

Múdr 2,24: *“závisťou diabla prišla na svet smrť”*.

Rim 5,12: *“Ako pričinením jedného človeka prišiel na svet hriech a pričinením hriechu smrť...”*

Cirk. otcovia sa domnievali, že prvým rodičom bola telesná nesmrteľnosť sprostredkovaná skrze strom života (Gn. 2, 9; 3, 22)

Novší teológovia, vychádzajúc zo zásady, že prvotný hriech nezmenil prirodzenosť človeka, len ju narušil, chápu dar nesmrteľnosti tak, že **človek bez viny by bol pri dlhšom trvaní prvotného stavu síce zomrel, ale svoju smrť by nebol prežíval bolestne, ako ju prežíva človek po páde do hriechu**. Zdá sa že Trid. koncil tomu neodporuje, **ak chápe smrť ako fyzickú – empirickú, – traumu, ktorú musí človek skutočne pretrpieť**.

K výrokom Písma treba poznamenať, že smrť sa tu chápe nielen ako smrť telesná, ale aj ako strata priateľstva s Bohom. Podľa toho, **človeku darovaná nesmrteľnosť sa má chápať, ako trvajúca jednota - priateľstvo s Bohom, v ktorom je zahrnuté aj premenenie tela na oslávené**.

3. *Sloboda od utrpenia* (sentencia communis)

Tento dar úzko súvisí s telesnou nesmrteľnosťou a znamená, že **prví ľudia mali možnosť netrpieť** (*posse non pati*). **Prežívali rajskú blaženosť** (ešte nie večnú) tak, že mohli žiť v raji bez bolesti, pracovať bez ťažkej námahy, panovať nad zvieratami a nad celou viditeľnou prírodou bez protivenstva a utrpenia.

Cieľom tejto rajskej blaženosti bolo, aby ľudia rozšírili seba a tento raj na celú zem a tak mali istú účasť na Božom diele stvorenia. Sloboda od utrpenia teda neznamenalala nečinnosť:

Gn 2:15 *I vzal Pán, Boh, človeka a umiestnil ho v raji Edenu, aby ho obrábal a strážil.*

Gn 1:28 *Boh ich požehnal a povedal im: „Plod'te a množte sa a naplňte zem! Podmaňte si ju a panujte nad rybami mora, nad vtáctvom neba a nad všetkou zverou, čo sa hýbe na zemi!“*

Písmo Sv. vidí utrpenie a bolesť ako následky prestúpenia Božieho príkazu.

Gn 3:16 *Žene povedal: „Veľmi rozmnožím tvoje trápenia a ťarchavosť; v bolesti budeš rodiť deti a hoci budeš po mužovi túžiť, on bude vládnuť nad tebou.“*

Gn 3:17 *A Adamovi povedal: „Preto, že si počúval hlas svojej ženy a jedol si zo stromu, o ktorom som ti prikázal: »Nesmieš z neho jesť!«, nech je prekliata zem pre teba; s námahou sa z nej budeš živiť po všetky dni svojho života. Trnie a bodľavce ti bude rodiť a ty budeš jesť poľné byliny.*

4. *Dar vedomostí, t.j. Bohom vliate poznanie prirodzených a nadprirodzených práv.* (sentencia communis)

Keďže prví rodičia podľa PS vstúpili do existencie v stave dospelosti, bolo priliehavé, aby od Boha dostali aj prirodzené vedomosti, zodpovedajúce ich veku a úlohe, to znamená: nadprirodzené poznatky v takej miere, ktorá je potrebná k dosiahnutiu nadprirodzeného cieľa.

Písme sv. vidí bohaté vedomosti Adama v pomenovaní zvierat Gn 2,20 a v okamžitom poznaní úlohy a postavenia ženy Gn 2,23n.

Gn 2:20 *A nazval Adam menom všetok dobytok, všetko nebeské vtáctvo a všetku poľnú zver. Ale pomoc, ktorá by mu bola podobná, nenašiel.*

Gn 2:23 *Vtedy Adam povedal: „Toto je teraz kosť z mojich kostí a mäso z môjho mäsa; preto sa bude volať mužena, lebo je vzatá z muža.“*

Cirk. otcovia i Scholastika považuje profánne vedomosti prarodičov za veľmi rozsiahle a pomenovania zvierat človekom vyjadrovalo vznešenosť človeka nad zvieratami.

Novší teológovia redukujú profánne vedomosti prvého človeka na určité inštinktívne správanie sa voči svojmu okoliu.

O trvaní prvotného stavu sa na základe Zjavenia nedá nič povedať. Je možné, že prvým aktom slobodného rozhodnutia človeka bol hriech; v tomto prípade by bol prvotný stav trval len veľmi krátko. ☹

DARY PRVOTNÉHO STAVU AKO DEDIČNÉ DARY

“Adam prijal posväcujúcu milosť nielen pre seba, ale aj pre potomstvo.”

/Sententia certa/ [DS. 1512]

Adam prijal dary prvotného stavu nielen pre svoju osobu, ale ako hlava celého ľudského pokolenia a teda pre celé ľudské pokolenie. Boli to dary pre ľudskú prirodzenosť a podľa pozitívneho Božieho ustanovenia mali prejsť s ľudskou prirodzenosťou na všetkých jej nositeľov. **Pôvodný stav spravodlivosti mal byť zároveň dedičným stavom spravodlivosti.**

Trident učí, že Adam tak svojim prvým hriechom stratil posväcujúcu milosť nielen pre seba, ale aj pre celé ľudské pokolenie. To isté platí aj o mimoprirodzených daroch neporušenosti, ktoré boli udelené prvému človeku s spolu s posväcujúcou milosťou, ktorú Adam stratil.

*(Keby každý z nás bol stvorený individuálne ako Adam - **kreáciou** a nie cez plodenie v rámci už existujúcej ľudskej prirodzenosti, Adamov hriech by sa nás netýkal, lebo by sme sami rozhodovali o svojej „vlastnej úplne originálnej ľudskej prirodzenosti.“)

Poznámky - úvahy:

1. Keďže k ľudskej prirodzenosti nepatria ani nadprirodzené ani mimoprirodzené dary, “Boh mohol od začiatku stvoriť človeka takým, akým sa teraz rodí”, totiž bez všetkých týchto darov, len v čírej ľudskej prirodzenosti a určiť mu prirodzený cieľ. Z Božieho ustanovenia je však pre ľudí stále záväzný cieľ nadprirodzený, ktorý dosiahnu tí ľudia, ktorí skončia dobu skúšky v posväcujúcej milosti.

2. Milosťou vykúpenia, (prijatím, Ježišom znovuzískanej posväcujúcej milosti), môžeme v pozemskom živote dostať len dary nadprirodzené (vliate čnosti, dary Ducha Svätého), nie však mimoprirodzené (a) neporušenosť (oslobodenie od žiadostivosti), b) telesná nesmrteľnosť (trvajúce priateľstvo s Bohom, do ktorého je zahrnuté i oslávenie tela) c) dar vliatych vedomostí (poznatie prirodzených a nadprirodzených právd) d) oslobodenie od utrpenia (rajska blaženosť).

Podľa Tridentského koncilu nám bola žiadostivosť ponechaná k boju, aby ten, čo správne zápasil, dosiahol veniec víťazstva.

3. S posväcujúcou milosťou dal Boh prvým rodičom aj nadprirodzené vliate čnosti, tak božské – (vieru, nádej a lásku) ako i mravné čnosti – (múdrost', miernosť, spravodlivosť a mravná sila...), taktiež dary Ducha Svätého a pomáhajúce milosti. Lebo toto všetko je potrebné k nadprirodzenému životu. Viera však predpokladá Božie zjavenie. **Je teda isté, že prví rodičia v raji dostali od Boha aj zjavenie o tom, že sú obdarený posväcujúcou milosťou a o ich povolani k nadprirodzenému cieľu.** Možno, že im boli zjavené aj iné tajomstvá viery. **Zaiste však Boh zjavil Adamovi, že dary prvotnej spravodlivosti dostanú aj jeho potomkovia, ak on zachová rajskej príkaz Boží.** Samozrejme je, že každý jeden človek v raji by bol býval povinný zachovávať Božie prikázania a tak si získal nebeskú blaženosť. Je vysoko pravdepodobné, že keď sa Adam s Evou rozhodli spáchať dedičný hriech, žiadne deti ešte nemali.

4. Svätosť a spravodlivosť prarodičov vôbec neznamená, že by boli na vysokej kultúrnej úrovni, ale iba to, že mali v sebe akýsi súhrn nábožensko-mravných pojmov, na základe ktorých žili v priateľstve s Bohom a boli šťastní. **Po hriechu sa dostali do horšieho stavu, ocitli sa v stave čirej ľudskej prirodzenosti, zostala im však spomienka na raj a tá mohla byť odovzdávaná z pokolenia na pokolenie.** Žiadna veda nemôže presne zistiť stav človeka pred hriechom, pozná len človeka v stave prirodzenosti. Na základe tradícií, uchovávaných v rôznych podaniach a legendách, možno predpokladať, že najprvotnejším stavom človeka nebola nerozumná divokosť.

5. **Ideál, ktorý bol vytýčený pri kolíske ľudskeho rodu** (zdokonalenie všetkých mohutností človeka k ich plnej harmónii v nesmrteľnom živote najprv duše a potom vzkrieseného tela), **hoci zažiaril len akoby na chvíľu, neprestal existovať a nikdy nestratil svoju aktuálnosť.** Cesta evolúcie človeka, ktorá sa začala u prvých ľudí, bude uzavretá až v dobách eschatologických. **Obnova človeka po strate posväcujúcej milosti Adamom a po jej znovu-získaní Ježišom Kristom, musí byť prijatá dobrovoľne a úplná obnova sa dokončí v eschatologických dobách.** Adamovi a Eve sa dostalo nielen svätosti a spravodlivosti, ale aj nesmrteľnosti tela, harmónie zmyslových mohutností a šťastia, vylučujúceho utrpenie a nevedomosť. Tieto dary nám Kristus čiastočne navrátil; vďaka jeho milosti môže duch osvietený Božím slovom odstrániť náboženskú nevedomosť, zvládnuť žiadostivosť a prekonať utrpenie láskou, avšak **až po vzkriesení tela ukáže vykúpenie svoju plnú účinnosť.**

6. Niektorí súčasní teológovia hovoria, že stav prvých rodičov v raji treba chápať, ako stav počiatočný a potenciálny, t.j. ako ich postavenie na cestu, ktorá by viedla k ich plnej spravodlivosti a svätosti a tiež ku všetkým ostatným darom, o ktorých hovorí tradičná teológia (nesmrteľnosť tela, oslobodenie od žiadostivosti, dar vedomosti, oslobodenie od utrpenia). **M. Flick a Z. Alszeghy** tvrdia, že biblické rozprávanie plné rôznorodej symboliky, je možné vykladať ako znamenie toho, čo človek mohol dosiahnuť a nie ako to, čo už dostal.

Rôzne stavy ľudskej prirodzenosti

Pod **stavom ľudskej prirodzenosti** sa chápe vnútorné, permanentné usporiadanie ľudskej prirodzenosti voči konečnému cieľu, ktorý jej stanovil Boh.

Rozlišujeme **skutočné stavy / čisto možné stavy** ľudskej prirodzenosti.

1. Skutočné stavy

a) Stav povýšenej prirodzenosti

Je to **prvotný stav prvých ľudí pred upadnutím do hriechu**, v ktorom vlastnili i absolútne nadprirodzenú posväcujúcu milosť, ako aj mimoprirodzené dary neporušiteľnosti.

b) Stav upadnutej prirodzenosti

Je stav, ktorý **nasledoval bezprostredne po upadnutí do hriechu**. Takýto človek už nevlastnil ani posväcujúcu milosť, ani dary neporušiteľnosti.

c) Stav obnovennej prirodzenosti

Je stav, ktorý sa človeku **prinavrátil skrze Kristovu vykupiteľskú milosť**. Takýto človek už znova vlastní posväcujúcu milosť, ale nevlastní mimoprirodzené dary neporušiteľnosti.

d) Stav oslávenej prirodzenosti

Je **stav tých, ktorí dosiahli nadprirodzený konečný cieľ, bezprostredné videnie Boha**. Tento stav zahŕňa v sebe posväcujúcu milosť v jej završení a po vzkriesení tela bude človek vlastniť aj mimoprirodzené dary, týkajúce sa tela, teda dary neporušiteľnosti (non posse peccare, mori, pati).

Všetkým skutočným stavom ľudskej prirodzenosti je spoločný nadprirodzený cieľ:
Bezprostredné videnie Boha.

2. Čisto možné stavy (čo by Boh mohol vykonať v rámci ľudskej prirodzenosti)

a) Stav čistej ľudskej prirodzenosti

V ktorom **by človek vlastnil všetko to, čo patrí len k ľudskej prirodzenosti a v ktorom by mohol dosiahnuť len prirodzený konečný cieľ**. (človek vo svojej prirodzenosti, bez nadprirodzených a mimoprirodzených darov, ale nie v stave hriechu) [DS. 1955; 3891]
(Boh však človeka pozval k večnému životu, keď mu dovolil jesť zo stromu života. (Gn 2, 16 - 17), ale nie k hocijakému večnému životu, ale k životu podľa obrazu Božieho. (Gn 1,26)

b) Stav neporušenej ľudskej prirodzenosti

V ktorom by človek, **popri svojej ľudskej prirodzenosti vlastnil aj, ale iba mimoprirodzené dary neporušiteľnosti, aby mohol dosiahnuť svoj prirodzený konečný cieľ** ľahko a isto. (Žil by večne, ako Adam a Eva, poznal by to čo mu Boh zjavil, ale nikdy by Boha nevidel bezprostredne z tváre do tváre.)

Existencia dedičného hriechu

Osobný hriech prvých rodičov, alebo prvotný hriech

“Prví rodičia prestúpením Božieho príkazu v raji t’ážko zhrešili”. (*Defide*) [DS. 1511]

Hriešny skutok prvotného hriechu

Tridentský koncil učí, že **Adam prestúpením Božieho príkazu stratil pre seba i pre celé ľudské pokolenie po ňom, prvotnú svätosť a spravodlivosť**.

Biblická správa o hriešnom páde prvých ľudí sa nachádza v knihe Gn 2,17 a v Gn 3,1-7. Boh prikázal v raji človekovi: **“Zo všetkých stromov raja môžeš jesť. Zo stromu poznania dobra a zla, z toho, nejedz! Lebo v deň, kedy by si z neho jedol, istotne zomrieš”**.

Smrť o ktorej sa tu hovorí ako o následku potenciálneho Adamovho konania sa chápe ako **smrť aj duševná**, t.j. strata posväcujúcej milosti, **aj telesná**, t.j. strata mimoprirodzených darov.

Zachovaním tohto Božieho príkazu mali prví rodičia uznať svoju závislosť na Bohu vo všetkom aj v užívaní nižšej prírody. Zachovaním tohto príkazu mali prejavovať svoju lásku, poslušnosť, poníženosť a oddanosť voči Bohu, svojmu stvoriteľovi a tak si **zaslúžiť zotrvanie v rajskej blaženosti a konečne nebeskú blaženosť**. Lebo človek len verným plnením Božej vôle môže byť šťastný tak na zemi ako i vo večnosti.

Pretože hriech Adamov je základom dogmy o dedičnom hriechu a o vykúpení, podľa rozhodnutia Biblickej komisie z r. 1909 (DS 3514), v učení o dedičnom hriechu, neslobodno spochybňovať historický charakter týchto troch skutočností:

- ⇒ že prvý človek dostal od Boha príkaz, ktorým mala byť vyskúšaná jeho poslušnosť (**Gn 2:17**)
- ⇒ že Boží príkaz bol prestúpený skrze zvädzanie diablom v podobe hada (**Gn 3:1-6**)
- ⇒ že prví rodičia boli vylúčení z pôvodného stavu nevinnosti (**Gn 3:15-19**)

Novšie knihy Sv. Písma (po Gn.) potvrdzujú doslovné, historické chápanie vyššie uvedených skutočností:

Sir 25, 33 - **“Prvý hriech povstal pre ženu a pre ňu musíme všetci zomrieť.”**

Múdr 2,24 - **“Závisťou diabla prišla na svet smrť.”**

2 Kor 11,3 - **“Bojím sa však, aby sa vaše zmýšľanie a nepokazilo a neodvrátilo od úprimnej a čistej oddanosti Kristovi, ako kedysi had svojim chytráctvom zvedol Evu”.**

Zavrhnúť treba mytologické a alegorické vysvetľovanie tohto hriechu.

Hriech prvých rodičov bol hriechom neposlušnosti. Koreňom tejto neposlušnosti bola pýcha.

Rim 5,19: **“...ako neposlušnosťou jedného človeka, premnohí sa stali hriešnikmi”.**

Sir 10,5: **“Počiatkom každého hriechu je pýcha”.**

Podľa sv. Tomáša prví rodičia zhrešili pýchou, lebo sa chceli hriešne podobať Bohu.

(Odmietli Bohom stanovený spôsob ako sa podobať Bohu – poznávaním dobra a tvorením dobra a zvolili si zakázaný spôsob ako sa mu podobať, chceli spoznať aj zlo.)

Čo do poznania dobra a zla, si teda vlastnou vôľou chceli stanoviť, čo je pre nich dobré a čo zlé. Týmto pyšným – nezriadeným rozhodnutím prestúpili Božie nariadenie.

Augustín pokladá Adamov hriech za “nevýslovne veľký hriech.” Pretože konal priamo proti Božiemu príkazu (o ktorom vedel a poznal následky jeho porušenia Gn 2,17), vlastnil

nadprirodzenú výbavu na jeho zachovanie (vliate čnosti, vedomosti i dary Ducha sv.) a pred Bohom vedome zastupoval celé ľudské pokolenie. *(iných človekov tam vtedy nebolo ☺)

Najväčší hriech na svete to však nebol, závisť proti Bohu, ktorú v sebe živí diabol, je rozhodne väčší hriech.

Následky dedičného hriechu.

A, “Prví rodičia stratili hriechom posväcujúcu milosť a pritiahli na seba hnev a opovrhnutie Bohom.” /De fide/ (DS. 1511) (attirarono la collera (hnev) e lo sdegno (opovrhnutie) di Dio)

Hriechom bol prvý človek bol obratý o nadprirodzené dary a poranený v prirodzených daroch.

1. Strata nadprirodzeného vybavenia

V stave ded. hriechu **je človek obratý o posväcujúcu milosť** i s jej príslušenstvom, ako aj o mimoprirodzené dary neporušenosti.

Neprítomnosť posväcujúcej milosti spôsobená vzdialením sa človeka od Boha, **nesie so sebou trest v podobe Boha, vzdialeného od človeka.**

Neprítomnosť darov neporušenosti spôsobuje, že človek **podlieha žiadostivosti, utrpeniu a smrti.**

Tieto následky **ostávajú ďalej aj po odpustení ded. hriechu**, ale už nie ako tresty, ale ako tzv. poenalties t.j. **ako prostriedok k cvičeniu sa v čnostiach** a mravnej dokonalosti.

- Strata posväcujúcej milosti je vo SP naznačená **vo vylúčení rodičov zo stretávania sa s Bohom.**

2. Poranenie prirodzenosti

Poranenie nemožno chápať ako úplné pokazenie ľudskej prirodzenosti. Človek aj v stave ded. hriechu **vlastní schopnosť poznania prirodzených náboženských práv a vykonávania mravne dobrých skutkov.**

Poranenie ľudskej prirodzenosti sa rozprestiera aj na telo aj na dušu.

Okrem 2 telesných rán - možnosti utrpenia + schopnosti umrieť, sú tu ešte 4 rany duše, ktoré odporujú 4 kardinálnym čnostiam:

⇒ Nevedomosť	- ťažkosť v poznávaní pravdy	(opak múdrosti)
⇒ Zloba	- zoslabenie schopnosti vôle	(opak spravodlivosti)
⇒ Slabosť	- zlyhanie v túžbe po dobre kvôli ťažkostiam	(opak zmužilosti)
⇒ Žiadostivosť	- túžba po nasýtení zmyslov	(opak miernosti)

Rany tela majú svoju príčinu v strate mimoprirodzených darov: možnosti netrpieť a nesmrteľnosti; rany duše v strate mimoprirodzených darov slobody od žiadostivosti a vliatých vedomostí.

Boh po spáchaní hriechu vystupuje voči človeku ako Sudca (už nie ako tvorca a spoločník) a vynáša rozsudok trestu.

Čo patrí k prirodzenosti človeka, to ostalo zachované aj po spáchaní hriechu. Lebo ak by človek stratil niečo, čo patrí k jeho prirodzenosti prestal by byť človekom.

-Tacián učil, že Adam stratil večnú spásu. - Túto herézu vyvrátili otcovia (Irenej, Tertulián Hipolyt), ktorí hovoria, že prví rodičia cez pokánie, ktoré konali v nádeji v prislúbeného Vykupiteľa a “Pánovou krvou” boli zachránení od večného zavrhnutia.
 Por.: Múdr 10, 2 *“Ona – múdrosť vytrhla ho z poklesu jeho”*

B, “Prví rodičia prepadli smrti a vláde diabla.” /De fide/

Smrť a s ňou spojené zlo, ktoré na seba prví rodičia pritiahli majú svoj základ v **strate darov neporušiteľnosti. Ku trestu za hriech** (strata Božej priazne -posväcujúcej milosti) **Boh priložil aj utrpenie a smrť, na ktorú vopred upozorňoval** (strata mimoprirodzených darov).
 Smrť prišla teda na svet skrze hriech, a otcom hriechu je diabol. **Tak sa stal diabol pánom smrti.** Kristus však oslobodzuje od otroctva hriechu, a teda aj od smrti. Ako hovorí autor listu Hebrejom: Hebr 2,14 - Kristus svojou **smrťou zničil toho, ktorý vládol smrťou, čiže diabla.** Vláda diabla je naznačená v Gn 3,15; a výslovne vyjadrená v Jn 12,31; 14,30; 2 Kor 4,4; Hebr 2,14; 2 Pt 2,19.

Existencia dedičného hriechu

Heretické predpoklady

Nepriamo ded. hriech popierali gnostici a manichejci, ktorí mravné zavrhnutie človeka **spájali** s večným princípom zla, t.j. s **matériou**. Hovorili, že tá je od prirodzenosti zlá. (dualizmus)

Origenisti vysvetľovali náklonnosť človeka ku zlu na základe pred-telesného upadnutia do hriechu. (Platónsky preexistencializmus)

Priamo dedičný hriech popierali Pelagiáni, ktorí učili že:

☞ Adamov hriech neprechádza na potomstvo plodením, ale napodobením jeho príkladu.

☞ Smrť, utrpenie a žiadostivosť nie sú trestom za hriech, ale patria k prirodzenosti čl.

☞ Krst detí sa nekoná na odpustenie hriechov, ale len k prijatiu do Cirkvi a k dosiahnutiu vyššieho stupňa blaženosti v Božom kráľovstve.

-Proti pelagiánom vystupoval najmä Augustín a ich náuka bola odsúdená na 4 koncilo: v Mileve (416), Cartagu (418), Orange (529) a na Tridentskom konc. (1546). (DS. 223, 371, 1510, 728)

V stredoveku synoda v Sens 1140 zavrhlá vetu **Petra Abelarda**, ktorou popieral dedičný hriech v tom zmysle, že **sa nededí jeho vina, ale že len jeho následky prechádzajú na jeho potomkov.**

Reformátori, Bajanisti a Jansenisti pevne verili v skutočnosť dedičného hriechu, ale jeho podstatu a pôvod kládli do žiadostivosti a vysvetľovali ho ako úplné pokazenie ľudskej prirodzenosti.

Náuka Cirkvi o dedičnom hriechu

“Adamov hriech prechádza na všetkých potomkov skrze plodenie a nie napodobenie.”

/De fide/ [DS. 1512-1514]

Dedičný hriech po Adamovi dedíme a to aj čo do viny, aj čo do následkov!

Pozor!!! – nededíme ho ako náš osobný hriech – hriešny skutok!!!

Náuka o dedičnom hriechu bola podrobne definovaná na Tridentskom koncile v dekréte: ***Decretum super peccato originali***. V ňom boli vyhlásené tieto dogmy:

1. **Adamov priestupok poškodil nielen jemu samému, ale aj jeho potomstvu**, lebo svätosť a spravodlivosť stratil nielen sebe, ale aj nám; a **na celé ľudské pokolenie preniesol nielen telesnú smrť a telesné tresty, ale aj hriech, ktorý je smrťou duše**.
2. **Adamov hriech je pôvodom jeden a plodením – nie napodobňovaním – sa prenáša na všetkých**, takže je v každom ako jeho vlastný hriech. (Každý človek po Adamovi, sa počína a rodí hriešny. Takou urobil Adam ľudskú prirodzenosť.)
3. **Treba krstiť aj nemluvňatá**, i keď pochádzajú od pokrstených rodičov, aby sa znovuzrodením, skrze zásluhy Ježiša Krista očistili od tohto hriechu. (Jn 3, 5)
4. **Milosťou sviatosti krstu sa celkom odpúšťa vina dedičného hriechu**. V pokrstených síce **ostáva nezriadená žiadostivosť**, ale táto im je ponechaná len ako nástroj skúšky a nemôže uškodiť tým, ktorí sa jej nepodvoľujú a s milosťou Ježiša Krista ju udatne premáhajú, čím si získajú veniec víťazstva.
5. Slobodná vôľa človeka nebola Adamovým hriechom stratená.

Dôkazy zo Sv. Písma:

SZ obsahuje len náznaky o ded. Hriechu:

Ž 51 - ***“Naozaj som sa v neprávosti narodil a hriešneho ma počala moja mat’.”***
 Jób 14,4: ***“Kto z nečistého stvorí čisté?”***

NZ: Pán Ježiš naznačuje náuku o dedičnom hriechu tým, že zdôrazňuje potrebnosť krstu pre každého človeka: ***“Ak sa niekto nenarodí z vody a z Ducha Svätého, nemôže sa dostať do Božieho kráľovstva”***.

v Rim 5,12-21 Sv. Pavol zdôrazňuje, že v Adamovi všetci zhrešili, ale skrze Krista všetci môžu dostať prehojné milosti:

- v. 12: ***“Ako pričinením jedného človeka prišiel na svet hriech a pričinením hriechu smrť, tak smrť prišla na všetkých ľudí, lebo všetci zhrešili...”***
- v. 18: ***“Ako pád jedného (spôsobil) odsúdenie všetkých ľudí, tak spravodlivosť jedného všetkým ľuďom (priniesla) ospravedlnenie a život”***.
- v.19: ***“A ako neposlušnosťou jedného človeka premnohí sa stali hriešnikmi, tak zasa poslušnosťou jedného človeka premnohí budú ospravedlnení”***.

Augustín hovorí, že ak aj tí zomrú, čo nespáchali žiaden osobný hriech (deti), tak príčinou telesnej smrti nie je vina osobného hriechu, ale vina hriechu zdedená od Adama.

Osobná vina - pochádza z hriešneho skutku (ktorý spácham ja osobne)

Zdedená vina- je hriešny stav, ktorý začal skutočným hriešnym skutkom.

Teda na nás **prechádza hriešny stav, ale nie skutok**.

Dogma o dedič. hriechu a rozum

Prirodzený rozum nemôže striktné dokázať existenciu ded. hriechu, ale iba usudzovať o ňom na základe náznakov.

Podstata dedičného hriechu

1. Mylné chápania

- a) **Ded. hriech nespočíva v odsúdení na večné zatratenie** (to je dedičný trest, nie dedičná vina)
Podľa učenia Tridentu ded. hriech je pravý a skutočný hriech.
- b) **Ded. hriech nespočíva ako učili reformátori v habituálnej zlej žiadostivosti**, ktorá ostáva ako pravý hriech aj v pokrstenom, ale nebude pripočítaný už za trest.
Podľa náuky sv. Pavla: ospravedlivený je zbavený nebezpečenstva zavrhnutia, pretože krstom je celkom odstránený dôvod zavrhnutia, hriech. Rim 8,1
- c) **Ded. hriech nespočíva v čisto vonkajšom pripočítaní Adamovho hriešneho skutku** (imputačná teória).
-Podľa Tridentu Adamov hriech prechádza na všetky Adamove deti a prebýva vo vnútri každého človeka ako vlastný hriech.
Ked' ospravedlnenie čiže znovuzrodenie spočíva v tom, že sa vlieva milosť do duše, potom dedičný hriech môže byť len zbavením milosti. Účinok krstu spočíva podľa učenia tohto Koncilu v skutočnom vymazaní hriechov a nie len v neprirúčovaní cudzej viny.

2. Pozitívne riešenie!!!

Podstata dedičného hriechu je v tom, že človek prichádzajúci na svet prirodzeným splodením z Adamovho pokolenia, nemá posväcujúcu milosť, ktorú by bol povinný mať (ako dobré dielo, ktoré vyšlo z Božích rúk). **Tento nedostatok je jeho hriechom, lebo je zavinený** (ten nedostatok sa tam nevyskytol len tak, sám od seba), nie je však zavinený jeho osobným rozhodnutím, ale rozhodnutím Adama, takto je na každého človeka s Adamovým hriechom, prenesená aj vina prvého človeka ako hlavy ľudského pokolenia.

hriešny stav, v ktorom Adamovi potomkovia prichádzajú na svet, je proti Božej vôli, lebo podľa rajskeho ustanovenia Božieho by mali prichádzať na svet v stave posväcujúcej milosti. **Dedičný hriech je však v Adamových potomkoch prítomný iným spôsobom, ako ich osobné hriechy.** Keďže dedičný hriech nespáchali osobne, **je v nich prítomný, nie ako hriech ich osoby, ale ako hriech ich ľudskej prirodzenosti**, ktorú Adam svojím rozhodnutím pozbavil posväcujúcej milosti.

*(V ňom zhrešilo celé ľudské pokolenie, to znamená, ktokoľvek z ľudí (Okrem Božieho syna a Panny Márie) by bol na mieste Adama, zlyhal by a bol by na tom podobne ako Adam. **Ak som človek, tak som v Adamovi, v raji bol a v Adamovi som tam zlyhal.!**)

Šírenie dedičného hriechu

“Dedičný hriech sa šíri prirodzeným plodením.”

/DE FIDE/

Pretože ded. hriech je **HRIECHOM PRIRODZENOSTI**, šíri sa tak ako sa šíri ľudská prirodzenosť, t.j. skrze akt prirodzeného plodenia.

Čo do pôvodu je to jediný hriech Adamov. Čo do viny a následkov prechádza na všetkých potomkov.

Hlavnou príčinou šírenia ded. hriechu je len hriech Adama.

Nástrojová príčina je prirodzený plodiaci akt., potrebný k šíreniu ľudského pokolenia.

Žiadostivosť (pohlavná rozkoš) nie je príčinou šírenia ded. hriechu. Je iba sprievodným javom plodiaceho aktu.

Námietky

PELAGIÁNI- hovoria, že **Boh je príčinou hriechu**. (že stvoril hriešnu dušu)

CIRKEV - **Bohom stvorená duša čo do prirodzených vlastností je dobrá**. Boh nie je povinný stvoriť dušu obdarenú posväcujúcou milosťou. **Že novostvorenej duši je zabránené nadprirodzené vybavenie, na tom nemá vinu Boh, ale človek, ktorý zneužil slobodu.**

Údel tých čo zomrú v dedičnom hriechu

“Duše, ktoré odišli zo života v stave ded. hriechu (bez osobných hriechov) sú vylúčené z blaženého nazerania na Boha“. /De fide/ [DS. 854, 1304, 926]

II. Lyonský koncil (1274) a Florentský koncil (1438-45) vyhlásili: “Duše tých, **čo v osobnom smrteľnom hriechu alebo v samom dedičnom zomrú**, ihneď zostúpia do pekla, kde budú trestané nerovnými trestami.” – Je otázne, či Boh, vo svojom milosrdenstve takúto smrť dovoľí?

Dogma sa opiera o Pánove slová: **“ak sa niekto nenarodí z vody a z Ducha Svätého, nemôže vojsť do Božieho kráľovstva”.**

Tu máme na mysli predovšetkým večný osud nepokrstených detí, duše tých nemluvniat, ktoré zomreli nepokrstené.

Mimosviatostným spôsobom sa ich znovuzrodenie môže uskutočniť cez:

☞ **krst krvi** - neviniatka v betleheme, katechumeni zavraždení pre Krista

☞ **krst túžby** - túžba rodičov a Cirkvi po krste detí, alebo dosiahnutie užívania rozumu v okamihu smrti, tak že zomierajúce dieťa sa môže samo rozhodnúť za alebo proti Bohu.

*(dieťa v lone matky, v podstate **už len tým, že žije**, svojim spôsobom plní Božiu vôľu.)

Skutočnosť týchto mimosviatostných spôsobov sa však nedá dokázať zo zjavenia.

Teológovia u pekelných trestov rozlišujú:

POENA DAMNI- vylúčenie z blaženého nazerania na Boha

POENA SENSUS - je vonkajší trest, ktorý po zmŕtvychvstaní tela budú pociťovať aj zmyslami **Augustín** hovorí, že deti, ktoré by zomreli s ded. hriechom, budú musieť znášať aj poena sensus, ale len veľmi mierny.

Gr. Otcovia hovoria, že budú trpieť len poena damni.

V prospech tejto náuky sa prihovára ja **pápež Inocent III.**, keď hovorí, že **trest za osobný hriech je utrpenie večného zatratenia, kým za ded. hriech je iba nevidenie Boha.**

V minulosti teológovia pripúšťali pre deti zomierajúce bez krstu zvláštne miesto, ktoré nazývali **limbus puerorum** (predpeklie detí):

Limbus (predpeklie)

Náuka o Limbe nie je oficiálnou náukou katolíckej Cirkvi - Cirkev sa k nej výslovne (vieroučne) nevyjadrila!

„Limbus“ je hypotetické miesto, alebo stav tých zomrelých, ktorí nie sú ani v nebi, ani v pekle, ani v očistci.

LIMBUS PATRUM - sa chápe miesto, alebo stav spravodlivých zomrelých pred Kristom, ktorí ešte nemohli dosiahnuť večnú slávu, lebo Kristus ešte nezostúpil k zosnulým a nevystúpil do neba.

LIMBUS PUERORUM - je miesto, alebo stav tých zosnulých detí alebo dospelých, ktorí nedospeli k užívaniu rozumu a neboli pokrstení.

Písmo sv. neposkytuje žiaden dôkaz o limbe puerorum.

Augustín zdôrazňuje, že krst je jedinou cestou k spásu. Takto zomrelé nepokrstené deti pôjdu do pekla, kde budú trápené len najmiernejšími trestami.

Scholastika už hovorí o ospravedlivení nenarodených detí na základe božského privilégia.

♦ **Biel** - hovorí, že kde nie je možný krst vody, tam sa vždy uskutoční mimosviatostné ospravedlivenie

♦ **Klee** - Boh udelí deťom možnosť rozhodnúť sa skrze ním poskytované duchovné svetlo.

♦ **Schell** - Kristova smrť môže deti ospravedliviť spôsobom “akoby sviatosťou”.

Nádej na spásu pre deti, ktoré zomreli bez krstu

O nádeji na spásu pre deti, ktoré zomreli bez krstu sa vyjadrila v roku 2007 Medzinárodná

Teol. Komisia v dokumente: **Nádej na spásu pre deti, ktoré zomreli bez krstu.**

(Je na nete: www.kbs.sk v slovenčine)

Je známe, že tradičné učenie Cirkvi sa v tejto veci uchýľovalo k **teórii limbu**, chápaného ako stav, v ktorom si duše detí zosnulých bez krstu v dôsledku dedičného hriechu nezasluhujú odmenu v podobe blaženého videnia, ale zároveň nepodstupujú nijaký iný trest, lebo nespáchali žiadny osobný hriech. Táto teória, rozvíjaná teológmi už od stredoveku, však **nebola magistériom nikdy dogmaticky definovaná**, hoci sa o nej vo svojom učení zmieňovalo až do Druhého vatikánskeho koncilu. Zostáva teda možnou teologickou hypotézou. No **Katechizmus Katolíckej cirkvi (1992)** už teóriu limbu nespomína, ale učí, že **pokiaľ ide o deti zosulé bez krstu, Cirkev ich môže iba zveriť Božiemu milosrdenstvu, a to aj robí prostredníctvom osobitného pohrebného obradu za ne**. Princíp, že Boh chce spásu všetkých ľudí (porov. KKC 1261), umožňuje dúfať, že jestvuje cesta spásy aj pre deti zosulé bez krstu.

Štúdiá Medzinárodnej Teologickej Komisie dospeli k záveru, že existujú teologické a liturgické dôvody odôvodňujúce nádej, že deti zosulé bez krstu môžu byť spasené a uvedené do večnej blaženosti, hoci ohľadne tejto otázky nejestvuje explicitné učenie v Zjavení.

Žiadna z úvah, ktoré text predkladá na odôvodnenie nového prístupu k tejto otázke, nemôže byť použitá na popretie nutnosti krstu, alebo na oddaľovanie jeho vyslúženia. Skôr

ide o dôvody nádeje, že tieto deti Boh spasí, pretože sa nedalo urobiť to, čo sa pre ne žiadalo, teda krst vo viere Cirkvi a ich viditeľné začlenenie do Kristovho tela.

Na základe SP:

1Tim 2:3-4 *Toto je dobré a milé pred Bohom, naším Spasiteľom, ktorý chce, aby boli všetci ľudia spasení a poznali pravdu.*

Mk 10:14 „Nechajte deti prichádzať ku mne! Nebráňte im, lebo takým patrí Božie kráľovstvo.“

máme nádej, že Boh má spôsob spásy, aj pre deti, ktoré zomreli bez krstu.

Tieto dôvody nám dávajú právo modliť sa za ne, aj keď nám neposkytujú istotu.

KKC 1257:

Boh spojil spásu so sviatosťou krstu, ale on sám nie je viazaný na svoje sviatosti.

Ak Boh dokáže odpustiť hriech ktorý bol spáchaný vedomo a dobrovoľne, o čo skôr vie odpustiť vinu dedičného hriechu, dieťaťu, ktoré zaňho osobne nemôže?

KKC 1261:

Pokiaľ ide o *deti, ktoré umreli bez krstu*, **Cirkev ich môže iba zveriť Božiemu milosrdenstvu**, ako to robí v pohrebnom obrade za ne. Veľké Božie milosrdenstvo, ktoré chce, aby všetci ľudia boli spasení a Ježišova nežná láska voči deťom, ktorá mu vnukla slová: „*Nechajte deti prichádzať ku mne! Nebráňte im...*“ (Mk 10,14), **nám dovoľujú dúfať, že existuje cesta spásy pre deti, ktoré zomreli bez krstu.** O to naliehavejšia je teda výzva Cirkvi, aby sa nebránilo deťom prísť ku Kristovi prostredníctvom daru svätého krstu. KKC 1250

3. Existencia a prirodzenosť anjelov

(Kresťanská angelológia)

Existencia a pôvod anjelov.

“Boh stvoril z ničoho na počiatku časov duchovné bytosti (anjelov).” (DE FIDE)

Existenciu anjelov popierali Saduceji, že *niet zmŕtvychvstania ani anjela* (farizeji vyznávajú jedno i druhé).

V novoveku existenciu anjelov popierajú Racionalisti a materialisti, ktorí pod anjelom chápu nanajvýš zosobnenie dobrých a zlých vlastností a činnosti človeka, alebo symbol dobra a zla.

Sv. Písmo o anjeloch, ktorí Boha oslavujú a poskytujú ľuďom pomoc a správy od Boha svedčí už v najstarších knihách.

Prvú monografiu o anjeloch zostavil okolo r. 500 Pseudo - Dionýz Areopagita pod názvom: *De coelesti hierarchia*.

Prirodzený rozum existenciu anjelov nemôže dokázať, iba s veľkou pravdepodobnosťou ju predpokladať pretože k dokonalosti stvoreného sveta je primerané, aby jestvovali aj číre duchovné bytosti - anjeli. Ich stvorenie alebo nestvorenie je však slobodným činom Boha.

Počet anjelov

Počet anjelov je veľmi veľký. PS hovorí o miliardách a tisíc tisícoch, o plukoch. Biblické pomenovania poukazujú na existenciu odstupňovania a **poriadku**.

Medzi anjelmi sa vyratúva deväť anjelských chórov a tri hierarchie:

- I. Archanjeli, Anjeli, Kniežatstvá,**
- II. Mocnosti, Sily, Panstvá,**
- III. Tróny, Cherubíni, Serafíni**

Delenie anjelského sveta na deväť radov a s tým spojená náuka o osvietení nižších radov skrze vyššie, ktorá pochádza skôr z novoplatonizmu, **nie je náukou Cirkvi, iba slobodnou mienkou teológov**. To isté platí aj o delení, ktoré sa odvoláva na anjelov assistentes a anjelov ministrantes.

Sv. Tomáš Akv. učí: Kým u hmotných bytostí je možné, aby z toho istého druhu jestvovalo viacej jedincov, u anjelov to tak nie je, keďže sami sa nemnožia ale sú stvorení Bohom ako jednotlivci. Čiže každý anjel predstavuje aj svoj vlastný druh.

Anjeli sa rozdeľujú špecificky. Každý anjel je sám pre seba jeden species (druh). Iní teológovia učia, že alebo všetci anjeli spolu sú len jeden species, alebo že jednotlivé hierarchie tvoria zvláštny species. Otázky zostávajú otvorené...

Niet však pochybností o tom, že ak anjeli existujú tak tvoria harmonicky usporiadanú duchovnú ríšu.

Prirodzenosť anjelov

Nehmotnosť anjelskej prirodzenosti

“Prirodzenosť anjela je duchovná”

(De fide)

4. Lateránsky koncil a 1.Vatikánsky rozlišujú stvorenie na duchovné a telesné a duchovné stotožňujú s anjelmi.

Na rozdiel od ľudskej prirodzenosti, **anjelská prirodzenosť je čisto duchovná.**

Pavol kladie do protikladu “zloduchov” t. j. padnutých anjelov a “krv a telo”, t. j. ľudí. Toto kladenie do protikladu ukazuje, že padnutí anjeli sa chápu ako nemateriálne podstaty. **Veľká časť otcov, medzi nimi aj sv. Augustín, pripisovali anjelom jemnú, vzdušnú. alebo podobnú ohňu telesnosť, kým iní, uznávali anjelom čistú duchovnosť.** Františkánska škola zastávala názor, že aj čisto duchovné stvorené podstaty sa skladajú z matérie a formy, kým **TA čisto duchovné bytosti pokladá za čisté formy bez matérie.**

- Boh je nemeniteľný absolútne.

- Anjel je nemeniteľný podstatne.

Prirodzená nesmrteľnosť anjelov

“Anjeli sú na základe prirodzenosti nesmrteľní.”

(Sent. comunis)

Ich prirodzená nesmrteľnosť je dôsledkom ich duchovnej prirodzenosti. **Blaženosť dobrých anjelov a zavrhnutie zlých anjelov je večného trvania.**

Nesprávny je názor, že nesmrteľnosť anjelov je darom božej milosti. V skutočnosti je to nevyhnutný dôsledok ich duchovnej prirodzenosti. (Neskladajú sa z častí – nedajú sa rozložiť)

Rozum, vôľa a sila anjelov

Anjeli ako duchovné bytosti **vlastnia rozum a slobodnú vôľu. Poznanie a chcenie anjelov je následkom ich čisto duchovnej prirodzenosti dokonalejšie, ako poznanie a chcenie u človeka,** ale podstatne nedokonalejšie oproti nekonečnému poznaniu a chceniu Boha.

Anjeli nepoznajú tajomstvá Boha, nepoznajú myšlienky srdca – kým nie sú vyslovené, nemajú isté predvídanie slobodných skutkov v budúcnosti a nie je im známy čas posledného súdu. Spôsob poznávania anjelov je čisto duchovný.

Anjel poznáva seba a tým poznáva aj všetky rovné a nižšie stvorenia. (anjelov a ľudí)

Anjel má poznanie **vliate.**

Každý narodený človek má poznanie **nadobudnuté.**

My ľudia sa môžeme pre niečo rozhodnúť, ale vzápätí to odvolať. Po smrti aj my budeme mať vôľu nemennú, už nebudeme môcť žiadne svoje rozhodnutie zmeniť.

Anjel, keď sa pre niečo rozhodne, vykoná vôľový akt a to už nemôže zmeniť. To však neznamená, že nemá slobodu.

Vôľa anjela je teda nepremenná (neodvolateľná), ale pritom slobodná.

Duchovné pojmy nadobúdajú nie tak ako človek skrze abstrakciu, zo zmyslových vnemov, ale Boh im ich vliat pri stvorení spolu s prirodzenou rozumovou schopnosťou. Sloboda vôle je predpokladom upadnutia do hriechu zlých anjelov a ich večného zatratenia. Pretože anjeli čo do svojej prirodzenosti sú dokonalejší nad ostatné stvorenie, tak **vlastnia aj vyššiu silu a moc, ako ostatné stvorenia. Nevlastnia však stvoriteľskú moc, ani moc konať zázraky.**

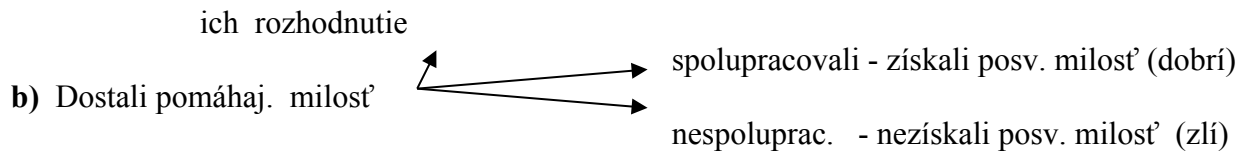
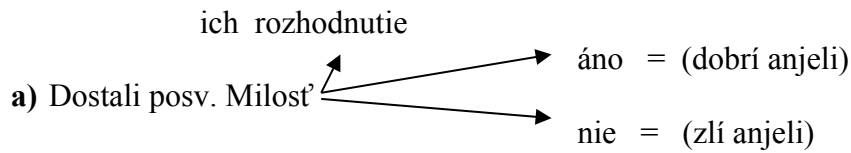
Nadprirodzené povýšenie a skúška anjelov

Povýšenie do stavu milosti

Boh anjelom určil nadprirodzený cieľ, bezprostredné videnie Boha, a k jeho dosiahnutiu ich obdaril posväcujúcou milosťou. (Sent. certa)

- a) Pius V. zavrhol náuku Baiusa, podľa ktorého večná blaženosť dobrých anjelov je odmenou za ich dobré skutky a nie milosťou. Podmienkou k dosiahnutiu bezprostredného videnia Boha je vlastnenie posväcujúcej milosti.
Augustín učí, že všetci anjeli bez výnimky boli obdarení posväcujúcou milosťou, aby boli dobrými.
- b) Čo sa týka časového okamihu, v ktorom boli povýšení do stavu milosti:
- Františkánska škola učí, že anjeli boli stворení bez posväcujúcej milosti. ale pomocou pomáhajúcej milosti sa mali pripraviť na prijatie posväcujúcej milosti. Táto bola daná len dobrým anjelom.
 - TA učí, že anjeli boli stворení v stave posväcujúcej milosti.

Na získanie posväcujúcej milosti anjelov sú 2 názory:

Skúška anjelov.

Anjeli boli podrobení mravnej skúške.

/Sententia certa/

Anjeli sa najprv nachádzali v stave putovania, v ktorom boli podrobení skúške, ktorá spočívala v slobodnej spolupráci s Božou posväcujúcou milosťou. Po nej malo nasledovať blažené videnie Boha.

*(Keď urobíš čo treba, vidíš Otca blaženého. Keď neurobíš čo treba, nevidíš ho blaženého.

Keďže u Boha neblaženosti niet, - tak, ak nespupracuješ, tak ho nevidíš!!!)

Dobří anjeli, ktorí v skúške obstáli, za odmenu dostali nebeskú blaženosť, kým zlí anjeli, ktorí neobstáli v skúške upadli do večného zatratenia.

U padlých anjelov sa dá odvodiť skutočnosť mravnej skúšky zo svedectva PS ohľadom upadnutia do hriechu. U dobrých anjelov sa s istotou nedá zdôvodniť, pretože nikde sa nespomína výslovne o odmene za ich vernosť.

Mienka, ktorú zastávali mnohí otcovia, že anjeli boli stворení v stave oslávenia, je pre zlých anjelov kvôli upadnutiu do hriechu neudržateľná.

Mienka sv. Augustína, podľa ktorej na začiatku boli stворené dva anjelské svety, je nepravdepodobná pretože predpokladá úplne neodôvodnený rozdiel Boha voči anjelom.

Upadnutie do hriechu a zavrhnutie zlých anjelov.

Boh zlých anjelov stvoril ako dobrých; zlými sa stali vlastnou vinou. /De fide/

Diabla a ďalších démonov Boh stvoril čo do prirodzenosti dobrých, ale oni sami skrze seba sa stali zlými. Časť anjelov neobstála v skúške a za trest bola zavrhnutá do pekla.

Hriech anjelov je v každom prípade **duchovným hriechom**.

Augustín a Gregor Veľký ho považovali za **hriech pýchy** a nie za telesný hriech, ako to považovali mnohí otcovia.

Ako blaženosť dobrých anjelov je večného trvania, tak je aj **trest zlých duchov bez konca**.

Náuka Origena (apokatastasis), podľa ktorej zavrnutí anjeli a ľudia po dlhom čase očisťovania budú znova omilostení a prinavrátení k Bohu, bola zavrhnutá ako heretická.

19. Činnosť dobrých a zlých anjelov

Vzťah k Bohu

Prvotnou úlohou dobrých anjelov je oslava Boha a služba Bohu. /Sent. certa/

PS vyzýva anjelov k chvále Boha a svedčí o tom, že **anjeli chválospevmi oslavujú Boha**. Dn 3,58: “Velebte Pána jeho anjeli”. Zjv: “Videl som a počul som hlas mnohých anjelov okolo trónu, bytosti a starcov. Boli ich miriady miriád a tisíce tisícov, a volali mohutným hlasom : “Hoden je baránok...”” Okrem chvály Boha majú aj slúžiť Bohu. Ako Boží poslovovia zdeľujú anjeli zjavenia a príkazy ľuďom.

Vzťah k ľuďom

a) Druhotnou úlohou dobrých anjelov je ochrana ľudí a starosť o ich spásu.

/De fide/

Cirkev od 16. stor. slávi sviatok na česť Anjelov strážcov.

Rím. katechizmus učí: Božia prozreteľnosť poverila anjelov k tomu, **aby chránili ľudské pokolenie, pomáhali jednotlivým ľuďom, aby neutrpeli nejaké väčšie škody.**

b) Každý veriaci od prijatia má svojho osobitného anjela strážcu. /Sentencia certa/

Podľa všeobecného učenia teológov nielen každý pokrstený, ale každý **človek aj neveriaci, má od počiatku zvláštneho anjela strážcu.**

Mt 18, 10: ***“Dajte si pozor, aby ste neopovrhovali ani jedným z týchto maličkých. Lebo vám hovorím, že ich anjeli v nebi ustavične hľadia na tvár môjho Otca, ktorý je na nebesiach”.***

Hieronym poznamenáva k Mt 18,10: “ Aká veľká je hodnosť ľudských duší, že každej od narodenia bol pridelený anjel, aby ju ochraňoval.”

Kult anjelov

Čo tridentský koncil učí o vzývaní a úcte k svätým, možno privlastniť aj anjelom.

Činnosť zlých anjelov.

Vláda diabla nad ľuďmi.

Diabol, na základe Adamovho hriechu, do určitej miery vlastní vládu nad človekom.

/ De fide/

Medzi následkami Adamovho hriechu je aj upadnutie pod moc diabla.

Liturgicky sa táto viera vyjadruje pri krstných obradoch. (“Zriekate sa zlého ducha?”)

Vykupiteľským dielom Ježiša Krista bola premožená hlavne moc diabla.

Formy činnosti vlády diabla.

- a) **Zlí anjeli sa usilujú človekovi morálne poškodiť zvádzaním na hriech. (Diabol obchádza ako revúci lev a hl'adá, koho by zožral; podobenstvo o kúkoli a pšenici) Vôľ'a človeka pod vplyvom pokúšania diabla nie je donucovaná, ale si zachová svoju prirodzenú slobodu.**

Zlý nepriateľ môže človeka len toľko pokúšať, koľko mu to dovolí Boh – Boh mu nedovolí skúšať nad naše sily. - Diabol môže pôsobiť na našu fantáziu, ale nie nad naše sily.

Diabol môže použiť pri pôsobení zvonka iných ľudí, knihy, filmy..., ako prostriedky pokúšania.

Nemôže priamo vplývať na rozum a vôľ'u človeka, lebo sú to duchovné schopnosti, ktoré nepodliehajú priamemu pôsobeniu nijakého tvora, len samého Boha

- b) **Zlí duchovia chcú a môžu uškodiť ľuďom aj spôsobením fyzického zla Tob 3,8: “Lebo už sa vydala za siedmich mužov, ale zlý duch ich zahubil hneď, ako vošli k nej.” Job 2,6 : “Hl'a, je v твоjich rukách, len jeho život ušetri!”**

- c) **Zvláštny druh diabolskej škodiacej činnosti je posadnutie, pri ktorom zlý duch násilne ovláda ľudské telo, takže vládne ľudskými údmí a nižšími duševnými schopnosťami, nie ale vyššími duševnými schopnosťami. Posadnutie nie je hriechom.**

Racionalistické chápanie, že posadnutí boli len telesne a duševne chorí, je zavrhnuté.

Pri posudzovaní diabolského vplyvu sa treba chrániť jednak od nekritickej ľahkovernosti, jednak od racionalistickej nevery. **Spôsobenie fyzického zla diablom je mimoprirodzená forma diabolskej činnosti.**

Prehnaná náklonnosť všetky prekvapujúce javy pokladať za účinky diabla, doviedlo na konci stredoveku k tragickému pomýleniu viery v čarodejnice - inkvizícia. Pochybná mienka podľa ktorej každý človek od narodenia má po boku zlého anjela, aby ho navádzal na zlo (protipól k dobrému anjelovi) je ťažko zlučiteľná s dobrotou a milosrdenstvom Boha. (je tu náznak dualizmu)

Exorcizmus

Cirkev v minulosti zaviedla aj úrad “exorcistu”. Dnešný exorcizmus sa vykonáva formou prosebnej modlitby a patrí medzi sväteniny.

Exorcizmus dnes rozoznávame:

1. Jednoducho -liturgický - pomazanie na prsia a modlitba pri krste
2. Slávnostne -liturgický - môže ho konať alebo dovoliť iba diecézny biskup (je zameraný na oslobodenie od posadnutosti)

Mágia - je to vykonávanie mimoriadnych skutkov za pomoci zlého.

a) Alba (biela) - **nejde v pravom slova zmysle o mágiu** ani o spoluprácu so zlým, nie je to hriech (kúzelníctvo)!

b) Nigra (čierna) - pomocou zlého ducha alebo neznámej sily v prospech, alebo neprospech kohokoľvek – je hriechom malovernosti voči Božej moci

⇒ *ars magica* - toto neexistuje, lebo žiaden človek nie je schopný použiť zlého kedykoľvek a tak vykonať niečo zlého (magické remeslo)

⇒ *acta magica* - toto nemožno poprieť (jednotlivé magické skutky)

Treba sa chrániť 2 krajnosťami: - racionalizmu - že to banalizujeme
- ľahkovernosti - že všetko je od zlého.

Veriaci majú diablu a vôbec, každému pokušeniu odporovať zachovávaním Spasiteľovho napomenutia: „**Bedlite a modlite sa, aby ste neprišli do pokušenia!**“ (Mt 26, 41)